

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Marek Třeščík

**Český a Irský protokol k Lisabonské smlouvě:
vyjednávání a argumentace malých států**

Bakalářská práce

Praha 2014

Autor práce: **Marek Třeštík**

Vedoucí práce: **Mgr. Viera Knutelská, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2014**

Bibliografický záznam

TŘESTÍK, Marek. *Český a Irský protokol k Lisabonské smlouvě: vyjednávání a argumentace malých států*. Praha, 2014. 62 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra mezinárodních vztahů. Vedoucí práce Mgr. Viera Knutelská, Ph.D.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá tématem vyjednávacích strategií takzvaných malých států, které práce definuje ve své teoretické části. Formou případové studie se práce věnuje Irsku a České republice a sleduje jejich postupy a strategie při prosazování jimi požadovaných výjimek týkajících se Lisabonské smlouvy. Takzvané malé státy se vzhledem ke svým omezeným ekonomickým a personálním zdrojům uchylují k využívání specificky namířených aktivit k získávání výhodných vyjednávacích pozic v rámci Evropské unie. Irsko i Česká republika jsou, dle typologie, kterou tato práce aplikuje, zařazeny mezi tento typ států.

V průběhu ratifikačního procesu Lisabonské smlouvy narazila Evropská unie na překážky spojené, v irském případě s negativním výsledkem všelidového hlasování o Lisabonské smlouvě a v případě České republiky s negativním postojem prezidenta Václava Klause k dokončení ratifikace. Tyto překážky vyústily ve formulaci požadavků, které obě země předložily evropským institucím. Tato práce se věnuje postupům, které byly v této fázi využity k dosažení záruk, které česká a irská strana požadovala. Tyto postupy jsou dokládány s využitím oficiálních dokumentů a veřejných vyjádření ze strany politických elit obou států a evropských institucí. Práce ve svém závěru konstatuje využitelnost aplikovaného teoretického konceptu a předpokládá možnost jeho širšího uplatnění v případech standardních vyjednávání. Na konkrétních případech je také doložena odlišná intenzita vyjednávání obou zkoumaných zemí a jejich aplikace konkrétních strategií, se kterými práce operuje.

Abstract

This bachelor thesis focuses on negotiation strategies used by “small states” that are defined in the theoretical part of the thesis. In the form of a case study, the thesis analyses Irish and Czech approach to negotiations on the exemptions from the Treaty of Lisbon, that were put forward by political representation of both countries. The so-called small states use, due to their limited economic and personal resources, specifically aimed activities in order to gain favorable negotiating positions within the European Union. Both Ireland and Czech Republic are, according to the typology used, classified as “small states”.

During the ratification process of the Treaty of Lisbon, the European Union encountered obstacles caused by the result of the first Irish referendum and by the stance of Czech President Václav Klaus, regarding the completion of the ratification process. These obstacles led to the formulation of specific demands that were presented to the European Union. This thesis examines the strategies that were used in this stage of the ratification process to achieve legal guarantees for Ireland and Czech Republic. These strategies are analysed using official documents and public statements of national and European political elites. In its conclusive part the thesis states the applied theoretical pattern applicable and anticipates the possibility of its broader use in cases of standardly held negotiations. Using concrete cases, the thesis also demonstrates different level of negotiating activity used by both of the examined countries as well as different strategies used.

Klíčová slova: Lisabonská smlouva, vyjednávací strategie, malé státy, Charta základních práv Evropské unie, irský protokol, česká výjimka z Lisabonské smlouvy, Shaping strategies, Capacity-building strategies

Keywords: The Lisbon Treaty, negotiation strategies, small states, Charter of Fundamental Rights of the European Union, Irish Protocol, Czech opt-out from the Lisbon Treaty, Shaping strategies, Capacity-building strategies

Rozsah práce: 82 917 znaků, 11 463 slov

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 16. 5. 2013

Marek Třeščík

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. Vieri Knutelské, Ph.D. za cenné rady a připomínky při psaní této bakalářské práce.

OBSAH

1. Úvod.....	7
1.1. Vymezení tématu.....	7
1.2. Cíle práce.....	8
2. Historické souvislosti.....	9
2.1. Evropská ústavní smlouva.....	9
2.2. Lisabonská smlouva a Charta základních práv EU.....	11
3. Teoretická část.....	14
3.1. Vyjednávací strategie malých států.....	14
3.1.1. Capacity-building strategies.....	15
3.1.2. Shaping strategies.....	16
3.2. Metodologický postup.....	19
4. Praktická část.....	21
4.1. Irsko.....	21
4.1.1. Vznik a vývoj Protokolu o obavách irského lidu.....	21
4.1.2. Irské „Capacity-building strategies“.....	24
4.1.3. Irské „Shaping strategies“ na půdě EU.....	24
4.1.4. Irské „Shaping strategies“ a členské státy.....	27
4.2. Česká republika.....	33
4.2.1. Česká výjimka z Lisabonské smlouvy: Vznik a vývoj.....	33
4.2.2. České „Capacity-building strategies“.....	36
4.2.3 České „Shaping strategies“.....	38
5. Srovnání strategií obou států.....	41
6. Závěr.....	45
7. Summary.....	47
8. Použitá literatura a zdroje.....	49
9. Projekt bakalářské práce.....	52

1. Úvod

1.1. Vymezení tématu

Téma této práce je odvozeno od procesu změn primárního práva Evropské unie, které probíhaly od roku 2003, kdy byla představena Smlouva o Ústavě pro Evropu, jejíž ratifikace ztroskotala na všelidových hlasováních ve Francii a Nizozemsku, a dokončeny byly zpracováním návrhu Reformní smlouvy, známé jako smlouva Lisabonská. Tento reformní proces se, kromě změn v mechanismech fungování Evropské unie, nejviditelněji projevil v pozitivní kodifikaci základních práv Evropské unie v rámci Listiny základních práv Evropské unie. Tento krok znamenal univerzální vymezení nejzákladnějších hodnot, na kterých je založen evropský prostor a poprvé vznesl otázku možnosti sjednocení těchto hodnot mezi všemi členskými státy. V rámci vyjednávacích procesů, které doprovázely ratifikační proces nových listin, se objevily státy, které akcentovaly své vlastní historické a zvykové souvislosti a s nimi spojené obavy o narušení základních práv a svobod garantovaných jejich vlastními ústavními listinami.

Vývoj ratifikačního procesu a nároky států přinášely problém v jednotném přístupu k tomuto okruhu práv a konečným řešením těchto rozdílných pohledů mělo být připojení několika protokolů k Lisabonské smlouvě, jež měly zajistit garanci a ujištění států, které vyjadřovaly své obavy související s jednotnými základními právy. Tato práce se zaměří na případ České republiky a Irské republiky, které se každá specifickým způsobem a ze specifických důvodů, zúčastnily vyjednávacích procesů.

Obě země v konečné fázi dosáhly příslibu v rámci politické diskuze o přijetí protokolů formálně shrnujících obavy a požadavky spojené s implementací Lisabonské smlouvy a Listiny základních práv Evropské unie. Jejich přístupy a vyjednávací strategie budou hlavním výzkumným tématem této práce. Vedle této otázky je pro vývoj vyjednávacích strategií a postojů důležitý diskurz na domácí politické a veřejné scéně, jelikož jsou tyto oblasti přímo spjaty s postoji zastávanými představiteli obou států na půdě evropských institucí.

1.2. Cíle práce

Hlavním cílem práce je identifikace a analýza vyjednávacích strategií České republiky a Irské republiky při jednáních o implementaci a podobě obou protokolů. Typologie a kritéria jednotlivých vyjednávacích aktivit a strategií bude založena na teoretickém přístupu Diany Panke popsaném v publikaci „*Small States in the European Union: Coping with Structural Disadvantages*“ (2010).

Podle teorie popisované v této publikaci, jsou Irská i Česká republika řazeny mezi státy, které jsou v rámci Evropské unie znevýhodněny svou politickou a ekonomickou kapacitou. Jedná se o pozici, která vyžaduje strategický a často selektivní přístup k vyjednávacím procesům. Ve světle těchto faktů se státy spoléhají na aktivity překonávající komunikační a operační limity, kterým země čelí, a aplikují tyto jak na své regionální úrovni, tak především na půdě vybraných evropských institucí, které lze v daném kontextu nejlépe využít.

Diana Panke pracuje na základě tohoto fenoménu malých států a jejich vyjednávacích pozic s teorií specifických strukturovaných aktivit, které jsou malým státům k dispozici. Vyjednávací postupy a strategie při vyjednávání o protokolech připojených k Lisabonské smlouvě budou dle této teorie v práci analyzovány a zhodnoceny z hlediska své efektivity a příbuznosti v rámci obou malých států.

Výsledkem výzkumu bude tedy identifikace strategií využívaných oběma státy a vysvětlení jejich volby při vyjednávání. Tato činnost bude vedle teoretického rámce vycházet z detailní analýzy dokumentů mapujících vyjednávací procesy a jejich změny v průběhu jednotlivých fází.

2. HISTORICKÉ SOUVISLOSTI

2.1. Evropská ústavní smlouva

Výzkum Lisabonské smlouvy a procesu její ratifikace, který je pro zkoumání vyjednávacích procesů stěžejní, se utváří již s příchodem návrhu Evropské ústavní smlouvy a jejích principů. Základním myšlenkovým předpokladem pro vznik této smlouvy se stal fakt přístupu deseti nových členských států Evropské unie v roce 2004, který přinesl vzrůstající tlak na institucionální soustavu Evropské unie (PITROVÁ 2005: 1).

S nástupem nového tisíciletí se v Evropské unii začaly objevovat tendence k řešení takzvaného „demokratického deficitu“, souvisejícího s klesající důvěrou evropských obyvatel v instituce a akceschopnost celého společenství. V tomto světle byla doplněna Niceská smlouva z roku 2001, která v příložené deklaraci č. 23 obsahovala dlouhodobé úkoly veřejné debaty, na které se má Evropská unie soustředit (UNION 2003).

Pro vedení této debaty byl určen konvent, který se měl zabývat body, které tato deklarace vymezila pro debatu. Volba konventu byla v konečné fázi odůvodněna přítomností nejen vládních elit států, ale také zástupců institucí Evropské unie a národních parlamentů (PITROVÁ 2005: 1-2).

Debata probíhající na platformě vymezené Niceskou smlouvou byla formulována v prosinci roku 2001 takzvanou Laekenskou deklarací, která přinesla jasné vymezení procedurálních mechanismů nutných k vedení co nejširší debaty o budoucím směřování Evropské unie. Tato deklarace nastolila konkrétní složení konventu, co se týče počtu jednotlivých reprezentantů, předsednictva a ostatních členů (UNION 2001).

Úkoly konventu byly nastaveny dle této deklarace takto „(1.) rozdělení a vymezení působnosti v EU, (2.) zjednodušení nástrojů užívaných EU, (3.) zajištění demokratické transparentnosti, demokracie a výkonnosti institucí EU a (4.) projednání alternativ zjednodušení smluv v oddíle s názvem „Na cestě k ústavě proevropské občany“ (UNION 2001).

Konventní návrh ústavní smlouvy se skládal ze čtyř částí a protokolů, jež hovořily o základních principech fungování, Chartě základních práv občanů EU a

praktickém chodu Evropské unie jako tělesa. Dále byly k návrhu připojeny protokoly upravující konkrétní problémy fungování principů subsidiarity, institučních vztahů, proporcionality a postavení národních parlamentu v novém uspořádání (PITROVÁ 2005: 3-4).

Ve své druhé části obsahovala tato smlouva Listinu základních práv Evropské unie, která je určujícím dokumentem pro chronologický postup vývoje primárního práva od roku 2000 až do období ratifikačního procesu Lisabonské smlouvy a vyjednávání o výjimkách právě z této listiny.

Schvalovací proces Evropské ústavní smlouvy předznamenal konfliktní charakter jednotných evropských politik a artikulace zájmů. V roce 2005 byl proces ratifikace této listiny zkomplikován negativním hlasováním v rámci referend ve Francii a Nizozemí. Podle výzkumů, vyplývajících z dat nasbíraných „*Council on Foreign Relations*“, bylo odmítnutí smlouvy způsobeno obavami občanů těchto států v následujících oblastech: Imigrační otázky a regulace přílivu imigrantů zejména z oblastí islámských společností, obecná obava ze vstupu Turecka do Evropské unie, spojená komplementárně s obavou první (BEEHNER 2005).

Třetí zmiňovaná obava je velice signifikantní v kontextu pozdějších problémů s ratifikací smlouvy Lisabonské. Touto obavou občanů Francie a Nizozemí byl, především v nizozemském případě, fakt, že tato země užívá celou řadu velmi specifických právních úprav týkajících se drog, eutanázie a manželství homosexuálních párů. Kromě zmíněných obav se objevovaly také ty, týkající se ekonomické stagnace a strachu z většího propojení evropských ekonomik a nedůvěra vůči přesunu pravomocí ve prospěch větších států (BEEHNER 2005).

Zejména otázka odmítnutí jednotčího dokumentu na základě obav ze ztráty specifických zákonů, které charakterizují daný stát, je velice důležitá v kontextu pozdějších obav Irské a České republiky při ratifikačním procesu Lisabonské smlouvy.

Ratifikační proces byl ukončen v roce 2005 a bylo rozhodnuto o jeho úplném zastavení. Konsensus na pokračování ratifikačního procesu byl po negativních výsledcích referend velice slabý, i přesto, že tehdejší prezident Francie Jacques Chirac vyjádřil přání a vůli k jeho pokračování a získal pro svůj návrh také

podporu tehdejšího německého kancléře. Nizozemská strana nicméně vyloučila možnost druhého referenda v této věci a tento fakt přinutil Velkou Británii, Irskou republiku a Dánsko k odložení svých plánovaných referend na neurčito (QVORTRUP 2006: 96).

2.2. Lisabonská smlouva a Charta základních práv EU

Problémy, se kterými se Evropská unie setkala v otázce ratifikace Evropské ústavní smlouvy, vedly k rozhodnutí Evropské rady z června roku 2006, ve kterém tato požádala nadcházející německé předsednictví o zpracování zprávy a metodiky v oblasti dalšího postupu. S využitím této zprávy byla poté Evropská rada schopna shody na uspořádání mezivládní konference v roce 2007, která se měla zabývat Evropskou radou schváleným mandátem k základní podobě a charakteru nové reformní smlouvy.

Tento mandát hovořil o opuštění konceptu konstituční smlouvy v předchozím slova smyslu a pověřil konferenci vytvořením reformní smlouvy při současném zachování již existujících smluv přijatých v minulosti. Smlouva měla obsahovat dvě základní části, a to „Smlouvu o Evropské unii“ a nově pojmenovanou část nazvanou „Smlouva o fungování unie“ (UNION 2007).

Smlouva měla také úplně opustit veškerá označení „konstituční“ a také funkce a pozice nově smlouvou zaváděné neměly svými názvy evokovat tak silný komunitární prvek, jako tomu bylo u předchozí ústavní listiny. Byly také opuštěny termíny „Evropský zákon“ a „Evropský rámcový zákon“ a smlouva se měla vracet k původní terminologii evropské legislativy a direktiv. Mandát však hovořil o zachování a implementaci Listiny základních práv dle stávající dohody dosažené na mezivládní konferenci v roce 2004 (UNION 2007).

Konečný dokument obsahoval kromě výše zmíněných dvou smluv také Listinu základních práv Evropské unie, která se stala prvním dokumentem pozitivně definujícím práva občanů Evropské unie.

Ratifikační proces Lisabonské smlouvy a tedy Listiny základních práv Evropské unie započal v první polovině roku 2008 a s výjimkou Irské republiky se omezil na parlamentní půdu členských států. Proces probíhal téměř výlučně v první polovině roku 2008, kdy se národní parlamenty vyjádřily nejčastěji prostou většinou ve prospěch ratifikačního procesu (Ratifying the Treaty of Lisbon 2008).

V průběhu procesu se některé země potýkaly s nedostatkem veřejné či politické podpory pro ratifikaci smlouvy. Tehdejší ministerský předseda Spojeného království Gordon Brown odmítl veřejný diskurz o referendu, které označil za nadbytečné, jelikož Lisabonská smlouva je diametrálně odlišným dokumentem od Evropské ústavní listiny ve smyslu silnější ochrany a kontroly nad specifickým národním zájmem Spojeného království (Ratifying the Treaty of Lisbon 2008).

Velmi specifický postoj zaujala k otázce schvalovacího procesu Francie, jejíž tehdejší prezident Nicolas Sarkozy přislíbil odčinění francouzského odmítnutí Evropské ústavní listiny. Ani ve Francii nebylo použito institutu referenda a schvalovací proces proběhl na půdě francouzského parlamentu. Toto hlasování však bylo poznamenáno bojkotem ze strany Francouzské Socialistické Strany, která hlasování bojkotovala a odvolávala se na nutnost v této věci uspořádat všelidové hlasování (Ratifying the Treaty of Lisbon 2008).

Jedinou zemí, která v referendu odmítla ratifikaci Lisabonské smlouvy, byla Irská republika. Pozoruhodným faktem je skutečnost, že aktivita irské vlády a úřadů v oblasti kampaně a přípravy irských obyvatel na rozhodovací proces byla připravena velice podrobně. Irské úřady pořádaly stovky meetingů na podporu dokumentu, řadu z nich ovšem navštívilo pouze několik desítek irských občanů (BRUGHA M. 2008: 308).

Vládní snaha byla informovat irské občany s využitím veškerých prostředků zahrnujících vydání a zaslání 1.3 milionu informačních dokumentů irským domácnostem, spuštění specializovaného internetového portálu a zřízení bezplatné telefonní informační linky (BRUGHA M. 2008: 308).

Dá se tedy konstatovat, že irská politická reprezentace nepodcenila informování svých občanů o obsahu a povaze Lisabonské smlouvy, lze tedy dovozovat odlišné důvody, které stály za odmítnutím dokumentu v referendu. Profesor Brugha z Dublin University College předkládá ve své studii (2008) o irském referendu osm základních premis, které vedly k negativnímu výsledku referenda.

1. Prvním faktem je skutečnost, že referendum bylo stanoveno na období poloviny volebního období irské vlády a je možné se domnívat, že občané spíše než na samotnou povahu Lisabonské smlouvy, vyjadřovali svůj názor na dosavadní vládní postup.

2. Druhou skutečností, se stal fakt, že nebyl proveden žádný hloubkový průzkum veřejného mínění v otázce názorů irské společnosti na klíčová témata, která smlouva přinášela.

3. Třetí otázkou je pro Brughu nedostatečné vysvětlení problémů, které později obsahoval protokol, který byl připojen k Lisabonské smlouvě. Brugha uvádí, že docházelo k podcenění a nedostatku pozornosti v otázkách branné povinnosti, potratů a irské tradiční vojenské neutrality. Tyto problémy byly vysvětleny velice povrchně a ujištění irských úřadů byla založená na velice vágních informacích.

4. Kampaň „ANO“, vedená za účelem edukace irské veřejnosti a dosažení kladného výsledku referenda, byla dle této studie vedena defenzivně s nezanedbatelným zpožděním a nedostatečně intenzivně.

5. V pátém bodě Brugha hovoří o přehlížení zájmů „American Military Complex“ na zachování slabé Evropy i přesto, že tyto zájmy velice silně naznačovaly propojení se soukromým irským sektorem a konkrétními společnostmi a osobami, které neměly zájem na konsolidaci evropských strategií.

6. Kampaň se nezaměřila na pojetí Evropy jako legitimního hráče a ochránce irských zájmů ve světle konfliktních zájmů mezi Evropou, USA a Ruskem.

7. Došlo k naprostému zanedbání a vysvětlení otázky, jaké souvislosti mohou nastat, pokud se Irsko vyjádří k dokumentu negativně.

8. Konečně nebyla podle profesora Brughy věnována dostatečná pozornost faktu, že k referendům, rozhodujícím o kontroverzních otázkách podobné této, v Irsku takřka vůbec nedochází.

Listina základních práv Evropské unie se projevila jako zásadní dokument určující obavy zejména při problémech ratifikace Lisabonské smlouvy ze strany České republiky. Původní verze tohoto dokumentu byla vypracována v roce 2000 a bylo rozhodnuto o její implementaci do Evropské ústavní smlouvy.

Po neúspěšné ratifikaci byla tato listina s některými změnami připojena ke dvěma novým smlouvám podepsaným v Lisabonu a stala se součástí smluvního balíčku, který se jako celek počal nazývat Lisabonskou smlouvou. V kontextu evropského práva se jedná o první dokument jasně pozitivně vymezující základní práva všech občanů Evropské unie.

3. TEORETICKÁ ČÁST

3.1. Vyjednávací strategie malých států

Teoretický rámec, který práce aplikuje na vyjednávací strategie, se opírá o studii Diany Panke (viz 1.2 Cíle práce). Z hlediska této studie nejsou malé státy definovány prizmatem ekonomické výkonnosti, teritoriální rozlehlosti či obecně definovanou politickou mocí. Pro definici malých států je, při výzkumu jejich vyjednávacích strategií na půdě evropských institucí, určující jejich relativní počet hlasů v Radě ministrů podle principu hlasování kvalifikovanou většinou. Panke podotýká, že formování vítězných koalic je pro takto definované malé státy objektivně složitější.

Definice malého státu tedy může dle tohoto rámce znít následovně „*Malý stát je každý takový stát, jenž v Radě ministrů operuje s méně hlasy, než stanoví evropský průměr dle Lisabonské smlouvy a principu dvojité většiny. Do této kategorie lze zařadit 19 z 27 členských států, kterými jsou Malta, Kypr, Estonsko, Litva, Lucembursko, Slovinsko, Dánsko, Finsko, Irsko, Lotyšsko, Slovensko, Rakousko, Bulharsko, Švédsko, Belgie, Česká republika, Řecko, Maďarsko a Portugalsko*“ (PANKE 2010: 15).

Malé státy jsou tedy znevýhodněny v několika ohledech. Jejich relativní hlasovací podíl nenabízí příznivé podmínky pro formování vítězných koalic jak s ostatními malými státy, tak i státy velkými, jelikož malé státy výše definované přistupovali do Evropské unie v rozdílných obdobích a jsou tedy diverzifikovány historickým a ekonomickým vývojem.

I přesto, že definice malého státu v tomto kontextu nespočívá výhradně na ekonomické síle dané země, je tento aspekt důležitý v ohledu schopnosti vyjednávání a formování koalic ve snaze získat podporu pro konkrétní záměr. V procesu formování koalic je pro malé státy velice složité nabízet ostatním státům ekonomicky motivující pobídky a příležitosti výměnou za podporu a vytváření hlasovacích koalic. Ekonomická síla malých států se také přímo úměrně promítá v síle a operační schopnosti jejich státních aparátů, tedy ministerstev, která zajišťují administrativní a odborné analýzy a přípravu pro přesvědčovací strategie a konečnou argumentaci. Jejich kapacity často nejsou dostatečné na pokrytí stabilních a silných kontaktů s Evropskou komisí,

Evropským parlamentem a současným předsednictvím Rady. K překonání těchto rozdílů používají tyto země specifické vyjednávací strategie a aktivity, které jsou kombinovány za účelem vyrovnání rozdílů vyjednávacích sil mezi malými a velkými státy.

Na základě výše uvedených problémů malých států je pro tyto nezbytně nutné přistupovat strategickým způsobem k řešení jejich nevýhod. Panke ve své studii rozděluje tyto „*Negotiation activities*“ (způsoby vyjednávání) do dvou základních skupin, jimiž jsou „*Shaping strategies*“ (formovací strategie) a „*Capacity-building strategies*“ (strategie pro vytváření kapacit). Tyto aktivity jsou obecně využívány k překonání informačních bariér a k navazování efektivních kontaktů s ostatními státy a evropskými institucemi co nejefektivnějším způsobem, který je odvozen od limitovaného potenciálu malých států, který je popsán výše.

3.1.1. Capacity-building strategies

„*Capacity-building strategies*“, tedy strategie k dosažení kapacit pro vyjednávání, je první skupina aktivit, které slouží státům k překonávání problémů zpravidla spojených s omezeným rozsahem státního aparátu a soustředí se na efektivní implementaci státních zájmů na půdě Evropské unie.

1a) („*Information Obtaining*“). Z důvodů nedostatečného pokrytí všech eventuálně projednávaných problematik se malé státy v rámci této aktivity velice často obrací na odborné orgány evropských institucí. V oblasti tvorby trhu a jeho regulací komunikují malé státy velice intenzivně zpravidla s Evropskou komisí, která je v těchto věcech rozhodujícím orgánem a je obeznámena s detaily problematiky dříve, než je takovýto návrh projednáván v Radě Evropské unie. Velice vhodným informačním kanálem pro malé státy je institut současného evropského předsednictví. Skrze takovouto komunikaci získávají malé státy kromě odborných informací také velice zásadní znalosti o postojích ostatních členských států a tedy o možnostech potenciálních koaličních partnerů.

1b) („*Selective Prioritization*“). Mimo zmíněné komunikační kanály se malé státy také zaměřují na selektivní vyjednávání. V praktickém pojetí je tato strategie založena na informování nového předsednictví o prioritách daného státu a vyjádření, v jakých vyjednávacích procesech se chce konkrétní země

angažovat. Druhým způsobem selektivního přístupu k vyjednávání je způsob ad-hoc selekce prioritních témat pro vyjednávání, který spoléhá výraznějším způsobem na jednotlivé vládní resorty a jejich vyjednavče ve výběru a hierarchizaci témat.

1c) („Regional Coordination“). Velmi důležitým typem strategie patřícím do této skupiny je otázka využívání regionální koordinace. Tento typ strategie není zpravidla využíván k projednávání podobně konkrétních problematik jako v případě komunikace s evropskou administrativou, nicméně poskytuje platformu, na které státy dosahují výměnou informací větší erudice v obecném postoji ostatních členských států. V současnosti operují na území Evropské unie čtyři platformy, které disponují nejméně základní úrovní institucionalizace, nicméně frekvence a hloubka spolupráce se významně liší. Nejsilněji spolupracující platformou je v současné době Benelux, který je velice silně institucionálně propojen a představuje prakticky jednotný hlas na evropské půdě. Více flexibilní platformou je takzvaná Severská kooperace, která sdružuje Dánsko, Finsko a Švédsko. Na opačném konci spektra v kontextu frekvence vyjednávání a institucionalizace stojí Visegrádská skupina a Baltická skupina, které se dají považovat za ad-hoc skupiny s nízkou efektivitou kooperace přenášené na evropskou úroveň.

3.1.2. Shaping strategies

Druhou zásadní skupinou používaných strategií jsou „*Shaping strategies*“, neboli strategie formující taktiku a styl vyjednávání, které následují po vybraném a úspěšném použití některých kroků v rámci „*Capacity-building strategies*“.

2a) („Arguing“). Jednou ze strategií, kterou Panke řadí do této skupiny je „*Arguing*“, tedy vyjednávání či argumentace, které je dále děleno na „*general arguing*“ (obecná argumentace), „*normative arguing*“ (normativní argumentace) a „*expertise-based arguing*“ (argumenty založené na odborných expertízách). Tato strategie navazuje na výše zmíněné získávání informací a odborné expertízy a aplikuje tyto prakticky při vyjednávání s ostatními státy. Pro úspěšné vyjednávání je velice důležité, aby stát zvolil vhodnou metodu pro konkrétní případ, tedy zda se jedná o čistě odborné téma, otázku obecného principu fungování či normativní rozhodnutí.

2b) „*Problem-solving*“ (řešení problémů) je ve své podstatě příbuznou, takzvanou přesvědčovací strategií. Pro tuto strategii je typické hledání kompromisu na více úrovních. Zejména se jedná o menší vyjednávací skupiny států na úrovni Výboru stálých zástupců (COREPER) či ministerské. Při použití této strategie se vyjednávací stát snaží identifikovat štěpné linie mezi odlišně smýšlejícími skupinami států a usiluje o kompromisní návrh, který ve svém důsledku uspokojí zájmy všech jednajících stran, včetně malého státu.

2c) „*Framing*“ (formování) představuje aktivitu, která rozšiřuje možnosti přesvědčovacích aktivit malých států. V rámci této aktivity se stát snaží maskovat své národní zájmy označováním těchto zájmů za celoevropsky prospěšné. Dle Panke je poté pravděpodobnost přijetí takového návrhu zásadně vyšší nežli v případě, že je artikulován jako čistě národní zájem.

2d) „*Bargaining*“ (smlouvání) se rovněž řadí mezi „*Shaping strategies*“, avšak není založen na přesvědčovací bázi jako výše zmíněné aktivity z této skupiny a není pro malé státy příliš vhodný, jelikož je přímo navázán na ekonomický a politický vliv státu, který při využití této aktivity využívá prostředků nátlaku ať již v ekonomické či politické sféře a používá přísliby či naopak hrozby ostatním státům.

Ve světle posledních dvou rozšíření Evropské unie se počet malých států dle definice Panke zvýšil. Jejich důležitost ve vytváření koalic tak vzrostla vzhledem k jejich potřebě při formování koalic velkými státy.

2e) „*Coalition-making*“ (vytváření koalic) je další strategickou aktivitou v podobě zapojení do hlasovacích a vyjednávacích koalic. Důvodem takovýchto kroků může být snaha vytvořit minimální vítěznou koalici, blokující menšinu či zvýšit šance na použití strategie „*Bargaining*“. Ve volbě koaličních partnerů se státy orientují na názorově nejvíce koherentní partnery či, při nedostatku takových partnerů, na neutrální státy.

2f) „*Mediation strategies*“ (mediační strategie). Velmi efektivní aktivitou vyjednávání je pro malé státy použití strategie role mediátora, „*Mediation strategies*“ mezi opozičními skupinami. Za použití této metody je malý stát v pozici vyjednavče, jehož reálným cílem je prosazení vlastního zájmu.

Nicméně díky všeobecné percepci malých států jako málo významných při utváření změn, nevěnují ostatní státy přílišnou pozornost charakteru mediace ze strany malého státu. Tento má tedy větší potenciál prosadit touto cestou své zájmy. Touto cestou se stát stává kontrolorem prosazení jak svých zájmů, tak prosazení jakýchkoliv norem, které jsou pro jeho národní zájmy nežádoucí.

2g) „*Lobbying*“ (lobbing). Tradiční vyjednávací strategií je v pojetí Panke uvažován „*Lobbying*“. V rámci této aktivity se státy zasazují o své zájmy u Evropské komise, Evropského parlamentu a předsednictví Rady. Pomocí normativní či odborné argumentace zdůrazňují národní zájmy své země v počátcích rozhodovacího procesu. Velmi efektivním je „*Lobbying*“ u Evropské komise, která je klíčovým hráčem při jednání o kompromisu mezi Evropským parlamentem, předsednictvím Rady a jí samotnou. Také předsednictví Rady je velice vhodným aktérem pro „*Lobbying*“ malých států, neboť jeho vliv na projednávanou agendu je nezanedbatelný a je skrze něj možné získat informace o procesech jednání.

2h) Takzvaný „*Networking*“ (vytváření sítí) je potom krátkodobou, zpravidla ad-hoc spoluprací, založenou na shodě aktuálně projednávaných politik. Tato metoda se neodehrává v žádném institucionálním rámci jako v případě regionální spolupráce a je zpravidla krátkodobá. Státy se kontaktují a sdílejí vyjednávací pozice na základě systému následné reciprocity.

Obecně lze říci, že se malé státy zpravidla neomezují na použití výlučně jedné strategie z obou výše popsaných skupin, ale velice často kombinují několik takovýchto přístupů dohromady.

3.2. Metodologický postup

Metodologický postup práce bude sledovat metodu případové studie, která se zaměří na výzkum konkrétních kroků, které Česká republika a Irsko používaly při vyjednávacích procesech. Výzkum bude postupovat dle pořadí uvedeného v kapitole 3.1.1 a 3.1.2, tedy se zaměří nejprve na postup obou států v otázce výběru a popřípadě kombinace strategií patřících mezi „*Capacity-building strategies*“. Budou identifikovány komunikační kanály, které oba státy využívali v období, které předcházelo samotnému vyjednávání o obou protokolech. Dle tohoto postupu budou kanály seřazeny a bude vyhodnocena jejich role pro oba státy. Tento krok je zásadní zejména v analýze efektivního zisku informací o postojích ostatních členských států.

Dalším krokem výzkumu bude identifikace existence či absence regionální spolupráce, která je předpokládána jako významná složka ve vytváření vyjednávacích kapacit pro malé státy. Česká republika je na rozdíl od Irské republiky stálým členem regionální spolupráce, nicméně její relativní síla a intenzita setkávání zástupců Visegradské skupiny byla popsána v kapitole 3.1.1.

V obou případech nicméně bude tato možnost analyzována jako součást „*Capacity-building strategies*“ a výzkum zhodnotí, zda témata obou protokolů byla předmětem jednání s regionálně a kulturně blízkými státy jak v případě Irské tak České republiky. Podkladem pro výzkum „*Capacity-building strategies*“ v oblasti selektivního kontaktování evropských institucí a také v případě regionálních kooperací bude analýza oficiálních dokumentů vydávaných vnitrostátními institucemi stejně jako orgány Evropské unie. V tomto bodě dojde k rozlišení podobností či odlišného přístupu obou států k výběru komunikačních a kooperačních systémů.

Vedle výzkumu použitých „*Capacity-building strategies*“ se práce zaměří na výzkum „*Shaping strategies*“, které oba státy využily. Tyto aktivity budou představovat samotný proces reálného vyjednávání obou zkoumaných zemí. V rámci těchto aktivit bude práce chronologickým způsobem identifikovat jednotlivé kroky obou zemí. Tyto kroky budou analyzovány dle teoretického rámce a rozlišeny podle jednotlivých aktivit uvedených v kapitole 3.1.2. Veškeré aktivity, které byly oběma zeměmi použity v souvislosti s dosažením

požadovaných záruk, budou považovány za potenciální strategické kroky, rozlišitelné dle teoretické typologie, kterou práce aplikuje. Dle kapitoly 3.1.2. dojde k rozlišení strategií využívajících komunikačních kanálů na půdě evropských institucí a také způsobu argumentace v rámci tohoto prostředí. Stejně tak se práce bude věnovat aktivitám směřujícím vůči ostatním členským státům ve snaze získání podpory a spojení v následném vyjednávání.

Důležitým faktorem bude v postupném výzkumu také identifikace důvodů, které mohly vést k odlišným postupům v českém a irském případě. Práce se bude věnovat specifikům obou vyjednávacích pozic s ohledem na charakter požadavků, které obě země vznesly.

Výzkum bude vycházet z veřejně přístupných zdrojů poskytovaných evropskými institucemi a národními institucemi obou zemí. Práce také zohlední odborné práce a studie věnující se zkoumané problematice. V neposlední řadě bude analýza použitých strategií podpořena tiskovými prohlášeními nejvyšších oficiálních představitelů všech aktérů, kteří se zúčastnili vyjednávacích procesů.

4. PRAKTICKÁ ČÁST

4.1. Irsko

4.1.1. Vznik a vývoj Protokolu o obavách irského lidu

Na základě odmítavého stanoviska referenda o přijetí Lisabonské smlouvy z června roku 2008 byla otevřena otázka dalšího postupu v ratifikačním procesu. Možné důvody irského odmítnutí dokumentu uvádí práce již v kapitole 2.2. Po proběhlém referendu byla postupně zahájena jednání mezi představiteli Irska a Evropské unie o dosažení kompromisu v oblasti irských výhrad a obav, které v té době z charakteru Lisabonské smlouvy a Charty základních svobod Evropské unie vyplývaly. Tehdejší předseda vlády Irské republiky Brian Cowen zahájil po červnu 2008 jednání na půdě evropských institucí s cílem artikulovat specifické irské zájmy vycházející jak z veřejného mínění tak také z politických priorit tehdejší irské vlády.

Bezprostředně po irském negativním hlasování o Lisabonské smlouvě proběhl summit Evropské rady ve dnech 19. a 20. června roku 2008, tedy týden po nezdařeném prvním hlasování. Toto setkání nepřineslo konkrétnější obrysy představ dalšího postupu a pouze zkonstatovalo, že v danou chvíli je výsledek irského všelidového hlasování vzat v potaz a také, že existuje dohoda mezi Evropskou radou a irským předsedou vlády, podle které nastíní irský premiér své představy o dalším postupu na příštím summitu evropských lídrů v říjnu roku 2008 (UNION 2008).

Brian Cowen se na červnovém summitu vyjádřil o výsledcích referenda jako o faktu, který je nutné respektovat a je třeba důkladných a dlouhých analýz jeho příčin a dopadů. Již v tomto vyjádření irského premiéra se objevily oblasti, které později tvořily pátevní strukturu konečné podoby protokolu, byť pouze v hrubých obrysech. Z oficiálního vyjádření tehdejšího irského předsedy vlády také jasně vyplývá eminentní zájem o těsnou spolupráci s Francií, která v té době nastupovala své prezidentství v Radě EU. Tento zájem je konkrétně vyjádřen dojednáním návštěvy tehdejšího prezidenta Sarkozyho v Irsku (Statement by the Taoiseach 2008).

Říjnový summit byl po předchozím ujednání stanoven jako doba pro vznesení konkrétních obav a požadavků a nastínění řešení ze strany tehdejší irské vlády.

Summit se uskutečnil 11. a 12. října, nicméně nepřinesl konkrétní podobu kritérií, která se později stala klíčem k sestavení textu Protokolu o obavách irského lidu. Říjnový summit byl jakýmsi předvojem, který měl poskytnout irské straně možnost sdělit evropským zástupcům výsledky analýz negativního výsledku referenda. Irský premiér v této době artikuloval výsledky vládního výzkumu zpracovaného za účelem identifikace příčin negativního stanoviska irských občanů a tlumočil výsledky, které jasně ukazovaly na proevropský postoj Irů, nicméně na tristní neinformovanost a neznalost obsahu posuzovaného textu stejně jako fungování Evropské unie jako celku (Taoiseach's remarks to the European Council on The Post-referendum situation in Ireland 2008).

Klíčovým zasedáním Evropské rady, byl až summit konaný v prosinci roku 2008, kde irský premiér předložil v několika bodech konkrétní návrhy na zajištění možnosti re-ratifikace Lisabonské smlouvy. Irsko tedy artikulovalo zásadní obavy a požadavky, kterým summit v konečné fázi vyhověl s přihlédnutím k jejich marginální problematičnosti a vzájemné prospěšnosti. Tyto požadavky pak byly připojeny k výsledkům summitu jako příloha č. 1 pod názvem „*Statement of the Concerns of the Irish People on the Treaty of Lisbon as set out by the Taoiseach*“ v překladu (Stanovisko o obavách irského lidu týkající se Lisabonské smlouvy ve znění podaném Irským předsedou vlády).

Obavy irského lidu byly v této příloze založeny na čtyřech základních oblastech. Prvním tématem předneseným irským předsedou vlády byla otázka zajištění tradiční irské neutrality a její možné ohrožení zakotvením principů společné obranné politiky v Evropské unii. Druhým bodem prohlášení byl požadavek záruk na nedotknutelnost irské ústavy ve vztahu ke specifickým a klíčovým irským politikám týkajících se otázek práva na život, vzdělání a rodiny. Třetí oblastí, ve které Irsko požadovalo záruky zachování tehdejších principů fungování Evropské unie, se stala problematika daňová. Třetí bod irského prohlášení požaduje zachování pravomocí Evropské unie v daňové politice a žádá záruku jejich dalšího nerozšiřování nebo změny principu fungování. Posledním bodem se pak stala série témat, kterými se Evropská unie přislíbila prioritně zabývat. Tento bod se sestával ze čtyř okruhů zaměřených na přísliby ochrany práv zaměstnanců, veřejnou službu a její roli v otázkách regionální koheze, princip zodpovědnosti členských států za poskytování vzdělání a zdravotní péče a otázkám veřejného

zájmu nepodléhajícím ustanovením Lisabonské smlouvy. (COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION 2008).

Evropská rada vyjádřila v závěrečném usnesení souhlas s uvedením těchto požadavků v platnost a to za podmínky, že Irsko splní závazek z téhož usnesení, a sice že bude usilovat o dokončení procesu ratifikace Lisabonské smlouvy před koncem funkčního období Evropské komise fungující v letech 2004-2009 (COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION 2008).

Na základě tohoto příslibu obou stran byla ratifikace Lisabonské smlouvy v Irsku znovu spuštěna a vyvrcholila v podobě druhého referenda o přijetí této smlouvy v roce 2009. K rozhodnutí o definitivní přípravě druhého referenda a znovuspuštění ratifikačního procesu došlo po klíčovém summitu Evropské rady z 18. a 19. června.

Toto setkání hlav členských států přineslo ve svém závěrečném shrnutí formulaci konkrétních oblastí, které budou Irsku garantovány jako nedotknutelné Lisabonskou smlouvou. V první příloze výstupního prohlášení summitu došlo k detailnímu vysvětlení oblastí, kterých se budoucí irská výjimka týká, včetně vyjmenování konkrétních článků irské ústavy, jež jsou garantovány jako nedotknutelné. Zároveň je k výstupnímu dokumentu přiložena deklarace zohledňující irské požadavky na priority v oblasti práv zaměstnanců, sociální politiky a s ní spojených oblastí. Konečně je součástí summitního výstupu přiložená národní irská deklarace. V tomto prohlášení se Irsko hlásí k principům, které jsou Lisabonskou smlouvou a Chartou základních práv Evropské unie předkládány, nicméně vyjadřuje jasné stanovisko k respektu irských ústavních principů a nutnosti projednání jejich případných změn, zejména v otázkách bezpečnosti, irským parlamentem popřípadě v celostátním referendu. Tento summit také rozhodl o předpokládaném připojení protokolu k nejbližší uzavírané přístupové smlouvě. (COUCIL OF THE EUROPEAN UNION 2009).

Ratifikační proces samotného protokolu byl poté zahájen v říjnu roku 2011, kdy byl tento postoupen Evropské radě tak, jak ho navrhla tehdejší irská vláda a zároveň došlo k oznámení podoby návrhu protokolu všem vnitrostátním parlamentům. Vzhledem k charakteru změn, které protokol přinášel ve smyslu jejich stručnosti a relativně nízké náročnosti se Evropská rada obrátila na

Evropský parlament s žádostí o zjednodušení ratifikačního procesu a svolání mezivládní konference namísto konventu.

Dne 18. dubna roku 2012 pak Evropský parlament vyjádřil souhlas s návrhem protokolu a obdobné rozhodnutí přijala 4. května roku 2012 také Evropská komise. Evropskou radou byl následně vymezen mandát pro mezivládní konferenci, na které byl dne 16. května roku 2012 protokol sjednán. Plánovaný vstup v platnost společně s přístupovou smlouvou mezi Evropskou unií a Chorvatskem se nicméně nenaplnil a irské záruky tak zůstávají vinou velice pomalého ratifikačního procesu nadále v procesu schvalování členskými státy.

4.1.2. Irské „Capacity-building strategies“

Specifikum vyjednávání o právních zárukách pro Irsko lze nalézt v jedinečnosti a nenadálosti situace, do které se Irsko i Evropská unie dostaly po negativním výsledku referenda z roku 2008. V oblasti „*Capacity building strategies*“ bylo Irsko výrazně limitováno relativní nemožností nastatou situaci předvídat. Malé státy využívající tento typ strategií mají zpravidla předem nastavený postup k získání informací a selekci problémů, které jsou pro jejich politiky klíčové.

V tomto případě nemělo Irsko téměř žádný takový manévrovací prostor. Nicméně je z vyjádření irského ministerského předsedy patrné, že Irsko se rozhodlo cílit na těsnou komunikaci se Sekretariátem Evropské rady a také s tehdejší českým předsednictvím při koordinaci postupu vyjednávání (Statement by the Taoiseach 2009).

Nicméně vzhledem k relativní nenáročnosti na agregaci informací či personálních nároků se Irsko soustředilo téměř výhradně na vyjednávání na půdě Evropské rady a to skrze svého ministerského předsedu.

4.1.3. Irské „Shaping strategies“ na půdě EU

Vzhledem k charakteru vyjednávací pozice se práce zaměří na využití dvou negociačních strategií patřících do skupiny „*Shaping strategies*“, a to aktivity (2a), („Arguing“) a (2c), („Framing“), případně návazné použití postupů příbuzných aktivitě (2g), („Lobbying“). Výběr těchto strategií vyplývá z analýzy charakteru vyjednávání a jeho specifik. Lze říci, že takovéto aktivity nevyžadují striktní

propojení s činnostmi patřícími do „*Capacity building strategies*“ a tudíž je jejich použití možné v případě nenadálých situací, které neumožňují státům intenzivnější přípravu.

V případě irských aktivit spadajících do skupiny strategií (2a), („*Arguing*“) je možné pozorovat několik kroků naplňujících principy charakterizující tyto postupy. Brian Cowen se již na říjnovém summitu Evropské rady v roce 2008 nechal slyšet, že pro další postup na úrovni Evropské unie je nutné odborně analyzovat příčiny odmítavého stanoviska irského lidu. V návaznosti na toto prohlášení byl irskou vládou skutečně spuštěn výzkumný projekt, který měl přinést empiricky ověřené argumenty jako pevný základ pro další vyjednávání na úrovni Evropské rady (KACZYNSKI et. al. 2008: 2-3).

Výsledky poskytnuté organizací Flash Eurobarometr potom posloužily jako argumentační opora pro Briana Cowena na summitu Evropské rady v prosinci roku 2008, kdy již, právě na základě tohoto výzkumu, formuloval důvody a obavy irského obyvatelstva, které vedly k odmítnutí Lisabonské smlouvy. I přesto, že byl irský premiér i ministr zahraničí opakovaně žádán aby vyjádřil jasné stanovisko k dalšímu postupu prakticky bezprostředně po ohlášení výsledů prvního referenda, bylo první jasné stanovisko vyjádřeno až po odborné analýze situace. V souvislosti s touto aktivitou je také nutné zmínit zřízení odborné parlamentní komise zaměřené na výzkum prvního irského referenda a také na obecný charakter irské budoucnosti v rámci unie. Společně s trváním na podrobném výzkumu důvodů výsledků referenda zmíněného výše, je zřízení této komise dalším faktem potvrzujícím použití strategie zakládající se na operaci s fakty a výzkumnými závěry.

Právě zdrženlivost na půdě Evropské rady a potřeba hmatatelných závěrů a analýz je charakteristickým rysem pro strategii (2a), („*Arguing*“), a to konkrétně pro „*expertise-based arguing*“. Co se týče ostatních dvou skupin spadajících pod aktivitu (2a), („*Arguing*“), potom je možné použití takovýchto postupů na půdě evropských institucí vyloučit v případě „*general arguing*“. Pokud jde o normativní formu vyjednávání v rámci aktivity (2a), („*Arguing*“), potom lze takovéto rysy vyjednávání nalézt při procesu dokončování formy záruk, které měly být Irsku poskytnuty.

Dopis adresovaný britskému premiérovi analyzovaný níže (v kapitole 4.1.4.) svou argumentací splňuje charakter normativního přístupu vyjednávání ve smyslu jasného vyjádření nutnosti právních záruk poskytnutých formou protokolu k tomu, aby mohlo být uvažováno o vypsání opakovaného všelidového hlasování v Irsku. Takovouto argumentaci aplikovalo Irsko i na úrovni Evropské rady. Obecně lze říci, že argumentace a strategie zvolená pro půdu Evropské unie je velice příbuzná té, kterou Irsko aplikovalo v případě postupů popisovaných v kapitole 4.1.4.

V přístupu k dosažení národních cílů je ale možné v případě vyjednávání na úrovni Evropské rady vysledovat a identifikovat prvky, které svým charakterem lze zařadit do vyjednávacích aktivit kategorie (2c), („Framing“). Brian Cowen ve svém projevu z října roku 2008 deklaroval jasný zájem Irska na setrvání v Evropské unii a velmi silně akcentoval výhody, které z takového svazku pro Irsko plynou.

Nastalý problém s ratifikací klíčového dokumentu a jeho řešení potom označil za jakýsi reciproční vztah, který je závislý na pochopení irských požadavků stejně jako na intenzivní mezinárodní spolupráci a celo-unijní součinnosti. Zároveň také zdůraznil, že suverénní vůle irského lidu vyjádřená v prvním irském referendu je faktem, který je nutné akceptovat ve smyslu celku. Irský premiér se tímto postupem věnoval vytvoření dojmu kolektivního problému všech členských zemí a nikoliv takového, jenž je výhradně irskou vnitrostátní záležitostí. Ve svém projevu Cowen označoval budoucí řešitele irského problému v první osobě množného čísla a velmi často používá obraty jako „společně“, „s našimi partnery“ a podobně. (Statement by the Taoiseach 2008).

Dalším projevem, který potvrzuje intenzivní snahu o interpretaci problému jako záležitosti celé Evropské unie je vyjádření Briana Cowena směrem k irskému parlamentu z 1. dubna roku 2009. V tomto vyjádření tlumočil Cowen parlamentnímu plénu závěry jednání Evropské rady z března roku 2009. Irský premiér zde hovoří o nutnosti zajistit trvalý ekonomický růst v Evropské unii a to způsobem jednotného postupu v otázkách ratifikačního procesu Lisabonské smlouvy. Provazování irského osudu s osudem Evropské unie bylo tématem, které celé období mezi dvěma referendy provázelo. Motiv společného problému

a nutné těsné spolupráce se objevuje v oficiálních vyjádřeních irské strany velmi často. V tomto konkrétním případě lze (2c), („Framing“) označit za téměř dvojnásobný jelikož je toto pojetí problému prezentováno také irskému parlamentu (Statement by the Taoiseach 2009).

Tato strategie je samozřejmě ve své podstatě popsána jako aktivita pro vyjednávání s jinými subjekty za hranicemi státu, nicméně její aplikace na domácí instituce mohla podpořit efekt dosažený na půdě Evropské unie.

4.1.4. Irské „Shaping strategies“ a členské státy

Irsko je z hlediska závěru výzkumu v oblasti charakteristiky četnosti aktivit, který popisuje Panke, relativně aktivním státem v porovnání například s Českou republikou, jejíž aktivity v této oblasti jsou rovněž předmětem této práce. V rámci jednotlivých skupin se Irsko profiluje nejsilněji v aktivitách spadajících pod kategorii „*Shaping strategies*“ tedy v aktivitách, které směřují k utváření taktických plánů, pomocí nichž dochází k formování názorových platforem na půdě evropských institucí a mezi jednotlivými členskými státy. Z konkrétních strategických kroků jsou pak Irskem nejvíce využívány aktivity, které bezprostředně působí na evropské instituce, neboť se zpravidla realizují na jejich půdě. Z těchto uvedených aktivit se potom v irském případě vyčleňují některé konkrétní postupy, které Irsko dlouhodobě preferuje a využívá. Jedná se především o „*arguing*“ a „*expertise-based arguing*“ tedy zpravidla vyjednávací nástroje založené na obhajobě potřeb a vizí státu pomocí jednoznačné argumentace či dokládání faktů pomocí odborných studií a erudovaných vyjádření.

Z hlediska aktivního přístupu je Irsko podle srovnávacího indexu aktivity podle Panke nadprůměrně aktivním státem. Svou aktivitou na půdě evropských institucí i mimo ně převyšuje prakticky všechny definované malé evropské státy s výjimkou Dánska, Litvy a Finska z 19 států, které jsou Panke takovýmto způsobem zařazeny. Tento fakt vyplývá ze spojitosti mezi mírou takovýchto aktivit a makroekonomickými ukazateli daného státu. Čím větší hodnota vyjadřuje HDP konkrétní země, tím silněji tento fakt koreluje s měrou „*Shaping strategies*“ ovšem také „*Capacity-building strategies*“.

Lze tedy velmi silně očekávat vysokou aktivitu Irska v podobě aplikace výše zmíněných nejčastěji užívaných strategií (PANKE 2010: 33). V první fázi analýzy irské vyjednávací strategie ve vztahu ke členským státům se práce zaměřuje na aktivitu (2h), ("Networking"), tedy navazování kontaktů s členskými státy za účelem prosazení aktuálních požadavků. Vzhledem ke geografické poloze a historickým souvislostem je důvodné se domnívat, že Irsko využilo k naplnění svých strategických plánů vztahů zejména se Spojeným královstvím.

Také vzhledem k charakteru vyjednávání a specifikům dané situace je možné usuzovat na irskou aktivitu v oblasti vytvoření spojení s jednotlivými státy, jelikož pro prosazení výlučně irských požadavků je takové spojení pro vyjednávací pozici na evropské úrovni zásadní výhodou. Obecně je za vyjednávací strategie a aktivity považován souhrn všech činností ze strany Irska, které ve svém konečném důsledku vedly k příslibu a dojednání takzvaného irského protokolu.

Irsko je také dlouhodobě spolupracujícím státem v rámci aktivit, které vytváří mezistátní spojení ve vyjednávání o klíčových politických otázkách. Příkladem takového svazku na evropské úrovni je irský vztah s Francií v otázkách zemědělské politiky, kdy Irsko podporuje francouzské pojetí této základní evropské politiky výměnou za stejnou podporu v této i v jiných oblastech, které podléhají vyjednávacím procesům. Dalším rozměrem regionální či obecné mezistátní spolupráce je v pozici Irska nutně postoj a vyjádření nejvyšších představitelů Spojeného království jakožto bezprostředně nejsilnějšího sousedního státu a zároveň velmi zásadního partnera ve vyjednávacích procesech.

Irské vyjednávací aktivity se projevily bezprostředně po prvním neúspěšném referendu. Irsko se rozhodlo využít výše zmíněných preferovaných vyjednávacích postupů, když již 22. byl u irského ministerského předsedy přijat tehdejší francouzský prezident Nicolas Sarkozy. Irsko v tomto případě využilo vztahů a vazeb na Francii na půdě evropských institucí a postupovalo ve snaze vytvoření mezistátního partnerství, které mohlo být klíčovým opěrným bodem při vyjednáváních o konkrétní podobě dalších kroků. Důvodem takto rychle zorganizované státnické návštěvy byl také fakt, že Nicolas Sarkozy na setkání se

členy Unie pro lidové hnutí informoval o tom, že Irsko nemá jinou možnost, než se uchýlit k pořádání nového referenda (MCDONALD 2008).

Irská vláda se tedy přiklonila k rychlému vyjasnění situace z důvodů zásadní role Francie pro úspěšná další vyjednávání

Z oficiálních vyjádření obou představitelů bezprostředně po vzájemném jednání vyplynula pro Irsko situace určité nejistoty. Prezident Sarkozy jednoznačně vyjádřil postoj směřující k dokončení ratifikace Lisabonské smlouvy a argumentoval faktem, že v dohledné době bude ratifikace dokončena ve všech zbývajících členských státech. Brian Cowen, tehdejší irský ministerský předseda, se vyjádřil spíše zdrženlivě a silněji inklinoval k nutnému respektu výsledku prvního všelidového hlasování v Irsku. Také zdůraznil fakt, že přípravy opakovaného referenda v Irsku nezapočaly a nejsou v dohledné době aktuální (MCDONALD 2008).

Francie tedy byla první zemí, jež byla přizvána k řešení a konzultacím ve věci obav irského lidu, které vedly k odmítavému stanovisku prvního referenda. Irské vládě se nicméně nepodařilo vytvořit základ pro uplatnění strategií pro tvorbu vyjednávací koalice spadající pod „*Shaping strategies*“, nejedná se však o aktivitu spadající do skupiny „*Capacity-building strategies*“ jelikož nebyla v žádném z případů, tedy ani v případě zemědělské politiky, ani v případě popisovaném v souvislosti s ratifikačním procesem Lisabonské smlouvy, zahájena jednání o institucionalizaci konkrétní dlouhodobé spolupráce.

Francie dala Irsku jasně najevo, že dokončení ratifikačního procesu je pro ni prioritním zájmem, a že nehodlá prosazovat jakékoliv jeho zpomalování tak, aby Irsko získalo více času na vyjednávání na domácí politické scéně, či na půdě Evropské unie.

Stejně klíčovým partnerem jako Francie bylo, v době vyjednávání o podobě záruk podchycujících obavy irského lidu, Spojené království. Z aktivit irského ministerského předsedy je patrné, že podpora britského předsedy vlády byla pro irskou vyjednávací pozici klíčová.

Velmi krátce po negativním výsledku referenda se Brian Cowen, tehdejší premiér Irska, setkal v Severním Irsku, u příležitosti návštěvy prezidenta Spojených států

amerických George W. Bushe, s tehdejší britským ministerským předsedou. Toto setkání tří státníků bylo uspořádáno standardním způsobem a jeho hlavní a jedinou náplní měla být samotná návštěva George Bushe ml. v Severním Irsku. Nicméně již v této době došlo ze strany irského premiéra k vyvinutí tlaku na premiéra Browna, aby byl vyčleněn prostor pro bilaterální jednání o dopadech irského referenda o Lisabonské smlouvě.

I přesto, že oficiální prohlášení z tohoto jednání nebylo zveřejněno a jediné téma, kterému se oba státníci veřejně věnovali, byla problematika devoluce Severního Irsku, je patrné, že snaha o oslovení Spojeného království ze strany Irsku započala bezprostředně po prvním všelidovém hlasování a to pouhých pět dní poté (MCDONALD 2008).

Irské vyjednávání o podpoře ze strany Spojeného království bylo již od počátku zatíženo několika klíčovými fakty. Prvním z těchto problémů, které stály v cestě uzavření ad-hoc partnerství pro společný postup při vyjednávání na půdě Evropské unie, byl fakt, že tehdejší britský ministerský předseda Gordon Brown patřil k britské Labour Party a tedy nebylo možné předpokládat jeho silnou náklonost k revizi Lisabonské smlouvy a celého ratifikačního procesu, jelikož Labour Party je tradičně více pro-evropskou stranou ve srovnání s Konzervativní stranou.

Gordon Brown neměl v době vzniklého problému zájem na znovuotevření ratifikačního procesu Lisabonské smlouvy, vzhledem k pochopitelným komplikacím při obhajování dokumentu před poslanci Konzervativní strany. Jeho politickou prioritou, kterou několikrát v době před prvním irským referendem zdůraznil, bylo dokončení ekonomické integrace a jednotného trhu v rámci Evropské unie.

V tomto ohledu se jeho podpoře těšila i Lisabonská smlouva neboť se v sobě zahrnovala kompromis směřující k naplnění těchto Brownových priorit. I přes tato fakta, nebyla konformita Brownových priorit, agend Lisabonské smlouvy a Evropské unie obecně, v naprostém souladu. Ministerský předseda kritizoval vícerychlostní princip zavádění reforem v jednotlivých členských státech a nerovnoměrnou míru zapojení do společných politik (O'DONNELL et. al. 2007: 261-264).

Irský premiér se v mezidobí mezi oběma referendy silně zasazoval o garanci specifických práv irských občanů formou plnohodnotných právních záruk, tedy formou protokolu připojeného k původní verzi Lisabonské smlouvy. Tento krok byl pro něj natolik zásadní podmínkou, že došlo k jeho vyjádření ve smyslu nepravděpodobného druhého referenda v Irsku, pokud tyto záruky v závazné právní formě nebudou Evropskou unií přislíbeny. V tomto ohledu byla podpora Spojeného království pro takovýto postup zcela klíčová. 17. června roku 2009, tedy v předvečer summitu Evropské rady, se Brian Cowen rozhodl adresovat osobní dopis ministerskému předsedovi Spojeného království.

I přesto, že tento dopis byl doručen všem představitelům členských států, z jeho obsahu a charakteru je patrné, že je namířen výhradně k vytvoření jistého tlaku na Gordona Browna. Je nepochybné, že irská vyjednávací pozice k dosažení právních záruk by bez podpory tak silného partnera, jakým je Spojené království, byla nepoměrně slabší. V dopise se irský premiér vyjádřil ve dvou rovinách. V té první je možné konstatovat, že zaujal spíše pokorný přístup k postoji ostatních členských států vůči požadovaným zárukám pro Irsko. Označil spolupráci za konstruktivní a fázi vyjednávání za téměř ukončenou. I tyto formulace lze vnímat ve smyslu vytváření mírného nátlaku na britského premiéra.

Druhá úroveň adresovaného textu pak již jasně míří na podstatu problému a věnuje se zejména zdůrazňování nutnosti přesné právní formulace slíbených záruk a to formou protokolu. Brian Cowen zdůraznil, že je smířen s faktem, že takovýto protokol nemůže být schválen předtím, než vstoupí v platnost Lisabonská smlouva jako taková. Nicméně z formy textu je patrný rozhodný postup, ze kterého není Irsko ochotno ustoupit. Zároveň irský premiér v dopise ujišťuje Gordona Browna, že takovýto krok (schválení protokolu), nebude v žádném případě vyžadovat znovuotevření ratifikačního procesu, což byla jedna ze základních překážek pro britského premiéra při uvažování o podpoře irských požadavků. Spojené království bylo také ujištěno, že irskou prioritou je vstup Lisabonské smlouvy v platnost a všeobecná shoda a spokojenost členských států. V samotném závěru Brian Cowen uvedl, že v případě, že požadavky nebudou mít právní úroveň protokolu, nebude možné uspořádat v Irsku druhé referendum k Lisabonské smlouvě (COWEN 2009). Tato formulace naplňuje rysy normativní formy strategie (2a), („Arguing“).

Takto formulované požadavky irského ministerského předsedy skutečně vyústily v podporu Spojeného království ve věci irských požadavků. Na červnovém summitu v roce 2009 byly odsouhlaseny požadavky na právní záruky zajištěné formou protokolu také za podpory Spojeného království. Irsko tak dokázalo přesvědčit jednoho ze svých klíčových partnerů k podpoře svého zájmu i přes počáteční obavy britské vlády a jejího premiéra. Vzhledem ke specifické formě celé problematiky vyjednávání takzvaného Irského protokolu, je tuto vyjednanou podporu nutné chápat jako momentální ad-hoc aplikovaný postup, který ovšem svým charakterem splňuje charakteristiky vyjednávací aktivity (2h), („Networking“).

4.2. Česká republika

4.2.1. Česká výjimka z Lisabonské smlouvy: Vznik a vývoj

Charakter českého požadavku na výjimku z Lisabonské smlouvy, konkrétně z Charty základních práv Evropské unie, je odlišný než případě irského požadavku. Česká republika nebyla ve své snaze o vyjasnění právního výkladu smlouvy motivována problémy vyjádřenými tak explicitně, jako v irském případě.

V době vyjednávání o podobě Lisabonské smlouvy a příprav k jejímu podpisu vystoupilo Spojené království s požadavkem na vyjasnění aplikace některých článků připravované Charty základních práv Evropské unie. Skutečné pohnutky k vyjednání této výjimky jsou pouze spekulativní, nicméně dohoda mezi Evropskou unií a Spojeným královstvím stanovila oblasti, na které se nemůže žádným způsobem vztahovat připravovaná charta a také jasně stanovila, že žádný soud nemůže na základě této listiny shledat, již aplikovaná práva na území Spojeného království, později i Polska (totožná výjimka), v rozporu s právem zakotveným v Chartě základních práv Evropské unie (UNION 2007).

Motivem tohoto požadavku mohl být, kromě tradiční zdrženlivosti Spojeného království v otázce unifikace evropského práva, také fakt rozdílného chápání některých právních oblastí vzhledem k aplikaci precedentního práva na britských ostrovech.

V případě Polska je situace obdobná, neboť Polsko nepožadovalo a ani nenavrhl vlastní verzi protokolu, který by upravoval aplikaci nové listiny na jeho území, ale pouze se připojilo k protokolu v podobě, v jaké byl dojednan v případě Spojeného království. Polská argumentace již však úzce souvisí s českou pozicí v následujícím formulování požadavků na ochranu a garanci některých práv státu. Polsko se k protokolu připojilo zřejmě z podobně specifických právních a tradičních důvodů jako Spojené království, zejména v otázkách týkajících se sňatků stejných pohlaví, euthanasie a obecných otázek plynoucích z katolických tradic Polska. Nicméně se v případě tohoto státu také objevily obavy o zachování a neprolomení majetkových vypořádání po druhé světové válce, což se později stalo ústředním tématem českých požadavků na výjimku z Lisabonské smlouvy. (ZRNO 2010: 296)

Ratifikační proces Lisabonské smlouvy v České republice narazil ve svém procesu na několik překážek. Prvním problémem na cestě k ratifikaci dokumentu se stala nutná kvalifikovaná většina v obou komorách Parlamentu České republiky. Na tuto podmínku úspěšné ratifikace navázal problém s řešením ústavní stížnosti na neslučitelnost smlouvy s českým ústavním pořádkem, podané skupinou senátorů Senátu Parlamentu České republiky k Ústavnímu soudu České republiky.

Dne 26. 11. 2008 nicméně rozhodl Ústavní soud České republiky nálezem o slučitelnosti Lisabonské smlouvy s českým ústavním pořádkem a nebyly jím tedy zavdány žádné důvody k nedokončení ratifikačního procesu (ÚSTAVNÍ SOUD ČESKÉ REPUBLIKY 2008).

Nicméně zajištění ústavní většiny zejména v Senátu Parlamentu České republiky bylo v daný okamžik evidentně velice nepravděpodobné. Z tohoto důvodu byl přijat zákon č. 162/2009 Sb.¹, který stanovil nový jednací řád pro obě parlamentní komory a umožnil tak přijetí smlouvy, jelikož došlo k úpravě procedurálních pravidel pro obě komory, aby tyto mohly začít využívat nově nabytých práv dle Lisabonské smlouvy.

Ústavní soud České republiky se v návaznosti na ratifikační proces zabýval také druhou stížností, která se týkala ratifikačního procesu takzvaného Irského protokolu. Tento spor o charakter této dohody v rámci českého ústavního pořádku vyhodnotil tento soudní orgán ve smyslu potvrzení názoru, že nejde o politickou, či mezinárodní dohodu, jež by vyžadovala ústavní většinu pro své schválení, a označil protokol o irských zárukách za mezivládní dohodu (ÚSTAVNÍ SOUD ČESKÉ REPUBLIKY 2009).

Tento krok definitivně vyložil povahu Lisabonské smlouvy ve vztahu k českému právnímu systému.

Dne 9. října roku 2009 se ve veřejném vystoupení nechal tehdejší prezident České republiky Václav Klaus slyšet, že není ochoten připojit pod ratifikační proces svůj podpis, pokud nebude sjednána výjimka z Charty základních práv

¹ Zákon, kterým se mění zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 107/1999 Sb., o jednacím řádu Senátu, ve znění pozdějších předpisů

Evropské unie, podobně jako tomu bylo učiněno v případě již výše zmíněného Polska a Spojeného království.

Charakter této výjimky měl zajistit nemožnost prolomení hranice roku 1945 ve smyslu vymahatelnosti práv, která byla některým obyvatelům po druhé světové válce upřena na základě tzv. Benešových dekretů. Tehdejší vláda České republiky zaujala k vyjádřené podmínce přístupné stanovisko, nicméně ujistila Klause, že retroaktivní aplikace nově kodifikovaného evropského práva je zcela vyloučena a lze jí vztáhnout jen k případům, kdy je uplatňováno právo Evropské unie (RUFFER 2010: 43).

Prezident Klaus byl následně požádán, aby ujistil tehdejší Vládu České republiky, že po splnění stanovených podmínek dojde k připojení jeho podpisu pod Lisabonskou smlouvu a ihned po takovémto příslibu začala česká vláda vyjednávat o podobě a procedurálním zakotvení takovéto výjimky pro Českou republiku.

Podobně jako v irském případě měl požadavek, dle původního plánu, nabýt platnosti s podepsáním přístupové smlouvy s Chorvatskem. Česká výjimka se však z hlediska postupu ratifikačním procesem nachází ve zcela odlišné pozici než irský požadavek.

V roce 2013 se Evropský parlament usnesl, po předchozím vyzvání a konzultování Evropské rady, na doporučení směrem k Evropské radě, aby český návrh, vzhledem k nejisté ratifikaci výjimky v samotné České republice, neuposuzovala (EUROPEAN PARLIAMENT 2013).

Podle článku 48. Smlouvy o Evropské unii, který umožňuje Evropské radě svolání mezivládní konference bez nutnosti svolávat před touto konvent, je možné výjimku stále projednat (UNION 2007).

Evropská rada sice o nenutnosti svolání konventu rozhodla a následně jí toto rozhodnutí potvrdil i Evropský parlament, nicméně schvalovací proces není příliš přehledný a vzhledem ke změnám na české politické scéně lze její konečné prosazení považovat za nepravděpodobné.

Irsko dosáhlo ve věci svých záruk relativně většího úspěchu, když v květnu roku 2012 došlo podepsání protokolu členskými státy v rámci mezivládní konference.

4.2.2. České „Capacity-building strategies“

Pokud jde o pozici České republiky po vyjádření podmínek prezidenta Klause, je tato velice obdobná jako v irském případě. Pokud se jedná o možnost dlouhodobější přípravy a uplatnění plného rozsahu některého z postupů patřících do „*Capacity building strategies*“ byly oba státy v téměř totožné pozici. Ihned po příslibu o dokončení ratifikačního procesu v případě příslibení výjimky započala tehdejší vládní reprezentace úzce spolupracovat se Švédským předsednictvím a také s Generálním sekretariátem Rady Evropské unie na vytvoření návrhu protokolu, který zajistí právní záruku splňující vyjádřenou podmínku (RUFFER 2010, s. 44).

Je tedy možné identifikovat aktivity, které splňují charakteristické znaky strategie (1a), („Information Obtaining“) a jsou v této kategorii shodné s postupem, jaký v této oblasti aplikovalo Irsko. Je nutné zmínit fakt, že přípravy na vyjednávací proces nemusely být v českém případě zdaleka tak analyticky náročné a přesné jako v případě irského vyjednávání, neboť Česká republika usilovala o pouhé připojení k již existujícímu protokolu týkajícího se Polska a Spojeného království.

V rámci komunikace spadající do skupiny (1a), („Information Obtaining“) je nutné rozeznat víceúrovňovou komunikaci v přípravách sjednávání české výjimky. V komparaci s irským případem, kdy byla vyjednávání záležitostí výhradně vládní a to de facto pouze skrze ministerského předsedu, v českém případě se do komunikace s evropskými institucemi zapojil také prezident Klaus. V předvečer zveřejnění konkrétní podoby, jím stanovené podmínky, informoval tehdejšího švédského premiéra² Reinfeldta o svém požadavku na rozšíření protokolu týkajícího se Polska a Spojeného království i na Českou republiku (PHINNEMORE 2013: 201).

V tomto případě se nejedná o vyloženou vyjednávací pozici, nicméně jde o způsob komunikace s konkrétní institucí, skrze kterou získává stát možnost vyjednávat a získávat od ní informace. Kromě tohoto faktu zakládá tento postup i potencionálně příznivý předpoklad vzájemné politické korektnosti.

² Švédsko předsedalo Radě Evropské Unie od 1. července 2009 do ledna roku 2010

Vzhledem ke specifickým situace nelze předpokládat, že Česká republika využila některé složitější postupy selektivního vyjednávání a resortní specializace, tedy aktivity spadající do skupiny (1b), („Selective Prioritization“). Tento typ aktivit je založen na systematické a dlouhodobé práci národních ministerstev, která vytváří vyjednávací koncepce dle jednotlivých evropských politik. Státy se tak věnují pouze problematikám, které jsou klíčové pro jejich národní zájmy. Takováto koncepce je poté představena nastupující předsednické zemi, aby bylo patrné, v jakých otázkách bude tato jednotlivými státy intenzivněji kontaktována. V případě českého požadavku na zkoumanou výjimku nebylo možné tento postup uplatnit vzhledem k faktu, že byl tento požadavek formulován neplánovaně a nebylo možné připravit se na okolnosti z něj plynoucí v časovém předstihu.

Pokud jde o aktivity patřící do skupiny (1c), („Regional Coordination“), je nutné zohlednit fakt, že Česká republika je členem Visegrádské skupiny a tudíž mohla využít regionálně koordinované postupy při vyjednávání o svých požadavcích.

Jak již bylo zmíněno, soustředila se Česká republika na vyjednávání s reprezentací Švédského království, tedy v té době předsednické země. Pokud budeme uvažovat nad charakterem požadované výjimky a potenciálními nároky, kterým tato výjimka měla předejít, lze očekávat poměrně aktivní přístup států Visegrádské skupiny vzhledem k jejich historickým vazbách na tuto problematiku.

Závěrečná fáze vyjednávání byla poznamenána vznesením otázek ze strany Maďarska a Slovenska, jelikož se problematika tzv. Benešových dekretů bezprostředně dotýká i těchto dvou zemí. Slovenský premiér, v návaznosti na řešenou problematiku, vyjádřil obavu o suverenitu slovenských práv a zmínil možný požadavek obdobné výjimky ze strany slovenské vlády. Tato skutečnost nicméně narazila na odmítavé stanovisko Maďarska, které garantovalo nesouhlas s jakýmkoliv požadavkem Slovenska na připojení k českému návrhu (GARDNER 2009).

Vzhledem k charakteru projednávaného problému tedy nemohlo dojít a nedošlo k jakémukoliv koordinovanému postupu, který by vzešel z Visegrádské platformy. Z kategorie (1c), („Regional Coordination“) tedy nemohla Česká republika čerpat podporu pro svůj požadavek. Opět lze tedy v případě „*Capacity-building*“

strategies“ hovořit pouze o využití komunikačních kanálů na úrovni evropských institucí.

4.2.3 České „Shaping strategies“

Česko je v typologii Panke zařazeno, z hlediska aktivity v rámci „*Shaping strategies*“, mezi průměrně aktivní státy s téměř rovnoměrným využitím vyjednávacích aktivit. Je tedy nutné uvažovat eventuální použití kterékoliv ze strategií patřících do této skupiny.

Samotnou podstatou českého postoje, a to konkrétně postoje Václava Klause, je vyjednávací aktivita (2a), („*Arguing*“). V rámci jejích podskupin lze hovořit o typu „*normative arguing*“, jelikož pro vyjednávání nebyla použita odborná argumentace založená na jakýchkoli právních analýzách. Takovéto analýzy byly naopak provedeny tehdejší Vládou České republiky, jak bylo zmíněno výše, a konstatovaly irelevantnost požadavku na zkoumanou výjimku.

Normativnost postoje reprezentovaného Václavem Klausem je patrná v samotném podmínění podpisu Lisabonské smlouvy přijetím jeho podmínky v závazné právní formě. Obecnou argumentaci, spadající do kategorie „*general arguing*“, lze v případě českého postupu rovněž vyloučit, jelikož požadavek výjimky nebyl založen na argumentaci, která by obsahovala prvky odkazování na obecné principy, na kterých je založeno fungování Evropské unie.

Z vybraných strategií je možné uvažovat o možnosti použití strategie (2g), („*Lobbying*“). Použití lobbingu u představitelů evropských institucí je možné vyzorovat v postupech Václava Klause při formulování svého požadavku v rámci jednání s tehdejší předsedou Evropského parlamentu Jerzy Buzkem.

Při tomto setkání byly Václavem Klausem poprvé formulovány konkrétní rysy požadované výjimky. Jerzy Buzek po jednání zmínil velice otevřený způsob komunikace a jasné vyjádření stran detailů, které jsou předmětem vzneseného požadavku. V rámci své návštěvy se Buzek setkal s předními českými ústavními činiteli a je možné dovozovat, že tato setkání mohla nést znaky charakteristické pro strategii (2g), („*Lobbying*“), tedy formulace a artikulace v rámci osobního jednání s vysokým představitelem evropské instituce (The President of the European Parliament 2009).

Dalším prvkem naplňujícím předpoklady pro využití strategie (2g), („Lobbying“) je fakt, že tehdejší předseda vlády Jan Fischer, který byl v konečné fázi zodpovědný za vyjednávání konkrétní formy požadavku, jednal výhradně s tehdeším švédským premiérem Reinfeldtem a také Předsedou Evropské komise Barrosem. Naplnění kritérií pro strategie (2g), („Lobbying“) je ovšem podmíněno záměrným oslovením vysokých představitelů při vyjednání a prosazování konkrétního zájmu.

Zajímavým faktem je otázka, zda je možné v českém postupu vysledovat prvky strategie (2c), („Framing“). V irském případě byla tato strategie užitá v plném rozsahu, tak jak jí Panke popisuje. Irsko skutečně využívalo interpretace národního zájmu jako zájmu celoevropského a to velice intenzivním způsobem, jak je popisováno výše. V případě České republiky není možné hovořit o typickém využití a naplnění této strategie, nicméně lze pozorovat prvky, které se takové aktivitě přibližují. Jak již bylo popsáno, hlavním aktérem ve formulaci české pozice byl prezident Václav Klaus. Jeho vyjádření naplňují předpoklady jeho veřejně známých euroskeptických postojů.

V svém vyjádření ze dne 9. října roku 2009 se prezident Klaus vyjádřil ke své představě o požadované výjimce a také podal vysvětlení důvodů, pro které takovouto klauzuli požaduje. Stran důvodů pro své požadavky prezident uvedl toto:

„Aniž si to mnozí uvědomují, Lisabonská smlouva pro Českou republikou znamená zásadní změnu. Tuto smlouvu jsem – jak víte – vždy pokládal za špatný vývoj Evropské unie. Prohloubí dnešní problémy EU, zvýší její demokratický deficit, zhorší postavení naší země a vystavuje ji novým rizikům. Mimo jiné i proto, že povede k ohrožení právní jistoty občanů a stability vlastnických vztahů v naší zemi. Nedílnou součástí Lisabonské smlouvy je Listina základních práv Evropské unie. Na jejím základě bude lucemburský Soudní dvůr EU posuzovat, zda jsou právní předpisy, zvyklosti a postupy používané v členských zemích v souladu s touto Listinou. To umožní obcházet české soudy a uplatňovat např. majetkové požadavky osob vysídlených po II. světové válce přímo u Soudního dvora EU. Listina dokonce umožňuje přezkoumávat již platná rozhodnutí českých soudů.“ (Klaus 2009).

Při prvním pohledu na text tohoto vyjádření není patrné, jakým způsobem toto souvisí s charakterem strategie (2c), („Framing“). Nicméně při hlubší analýze je evidentních několik faktů. Prezident vyjadřuje skepsi vůči Lisabonské smlouvě, která byla již do té doby všeobecně známá. Nicméně svým prohlášením o ohrožení právní jistoty občanů a ohrožení stability vlastnických vztahů se dotýká de facto celoevropského problému.

Lze se domnívat, že takovéto prohlášení, které je určeno primárně občanům České republiky, má nicméně za úkol působit také na představitele Evropské unie. Prezident vyjadřuje obavu o české občany, ale zároveň o nedotknutelnost práv občanů Evropské unie. (2c), („Framing“) je aktivita státu charakteristická uchopením národního zájmu jako zájmu celoevropského. Takovýto prvek je možné dovodit z prohlášení prezidenta, který svým vyjádřením působí na dvě roviny zároveň a formuje tak národní problematiku ve smyslu ohrožení občanů Evropské unie.

Obecně je nutno poznamenat, že vyjednávání ze strany České republiky nebylo vedeno podobně organizovaným způsobem jako v irském případě. Už samotný fakt, že jednání byla za Českou republiku započata prezidentem republiky, který není k takovýmto krokům oprávněn a až poté byla tato role přenesena na vládu, vypovídá o relativně nekonceptním pojetí vyjednávacího procesu. V tomto smyslu není možné identifikovat české postupy v přesné rovině typologie Panke. Tento fakt, je způsoben specifiky zkoumané situace a také nejasnou definicí zájmu a požadavku samotného z hlediska jeho faktické a právní relevance.

5. SROVNÁNÍ STRATEGIÍ OBOU STÁTŮ

Cílem této práce bylo identifikovat a analyzovat vyjednávací postupy a strategie Irska a České republiky v prostředí evropských institucí a také analýza spolupráce mezi oběma státy a dalšími členskými zeměmi Evropské unie. Jako teoretický rámec pro tuto analýzu byla použita typologie vyjednávacích strategií malých států Diany Panke (2010). Za účelem tohoto výzkumu bylo použito jak oficiálních zdrojů poskytovaných evropskými institucemi a národními orgány obou států, tak informačních zdrojů v podobě odborných studií a tiskových prohlášení.

Výčet aktivit malých států, který Panke předkládá je, dle závěrů práce, možné aplikovat na oba státy a jejich vyjednávací strategie. Je ovšem nutné zmínit fakt, že Irsko se do vyjednávacích procesů zapojilo mnohem silněji než Česká republika a také počet použitých strategií je v irském případě relativně vyšší. Tento fakt bylo nicméně možné předpokládat již na základě analýzy aktivity států, kterou Panke předkládá, ve které je Irsko vedeno mezi nejaktivnějšími malými státy Evropské unie, zatímco Česká republika se řadí mezi státy průměrně aktivní.

Společným prvkem je pro oba státy jejich počáteční vyjednávací pozice a s ní spojená limitovaná možnost úplného využití „*Capacity-building strategies*“, tedy aktivit vedoucích k vytvoření zázemí využívaného při samotných jednáních.

V rámci této skupiny aktivit využily oba státy de facto pouze skupinu (1a), („*Information Obtaining*“). V případě skupiny (1b), („*Selective Prioritization*“) byla tato nevyhovující pro danou situaci obou států, neboť selektivní přístup k více tématům nebyl při zkoumaném vyjednávání možný, jelikož téma vyjednávacích procesů bylo definováno specifickou situací vztahující se k oběma výjimkám. Zkoumaným prvkem byla také skupina aktivit spadající do kategorie (1c), („*Regional Coordination*“), tedy využití koordinace postupů v rámci institucionalizované regionální spolupráce.

Takováto spolupráce v irském případě nebyla možná, což výzkum předpokládal, jelikož Irsko není členem žádné stabilní koordinační platformy. Spolupráci srovnatelného charakteru využilo Irsko pouze v rámci „*Shaping strategies*“

formou ad-hoc navazovaných vazeb použitých pouze pro konkrétní čas a konkrétní problematiku.

Česká republika se v rámci „Capacity-building strategies“ profilovala relativně obdobným způsobem jako Irsko. Česká pozice nebyla nicméně totožná ve smyslu skupiny aktivit (1c), („Regional Coordination“). Trvalé a institucionalizované členství ve Visegrádské skupině zakládalo premisu využití takového zázemí pro získání informací a následné podpory přenesené na půdu evropských institucí. Tato možnost nicméně nebyla pro danou problematiku využitelná. Jak bylo uvedeno výše, charakter regionální spolupráce uvnitř Visegrádské skupiny, tedy zejména konkrétní státy v této skupině, neumožňovaly české reprezentaci využít tohoto tělesa.

V samotném vyjednávacím procesu, tedy použití „*Shaping strategies*“, se oba státy významně liší. Irský vyjednávací postup splňuje charakteristiky aktivit popsaných a zařazených Panke do této kategorie. Irsko využilo analytických přístupů k hájení a prosazování svých zájmů. Jeho počáteční pozici byla pevně zakotvena v analýzách důvodů neúspěšného referenda a další postup dle těchto závěrů koordinován. Je nepochybné, že takovýto postoj zajistil Irsku výhodnou vyjednávací pozici, jelikož argumentace a artikulace požadavků irského lidu byla ve světle těchto dokumentů jasná a přímá. Takovýto postup lze jednoznačně identifikovat dle teoretického rámce práce jako aktivitu splňující charakteristiky strategie (2a), („Arguing“).

Irsko také velice efektivně identifikovalo potenciální partnery při vyjednávání, v rámci strategie (2h), („Networking“), o podpoře svého požadavku. Navazování vztahů s francouzským předsednictvím bylo sice de facto neúspěšným krokem z irské strany, neboť tehdejší francouzské personální zastoupení neposkytovalo přílišný prostor pro vyjednávání o důvodech a řešení odmítavého přístupu k Lisabonské smlouvě. Nicméně v případě Spojeného království se Irsku podařilo přesvědčit britské politické elity o podpoře irského požadavku a získat tak podporu na úrovni Evropské rady.

Velmi intenzivně využívanou strategií v případě irského vyjednávání se stala strategie (2c), („Framing“). Velmi systematicky svůj zájem Irsko formulovalo jako celoevropský problém, ke kterému je třeba přistoupit jako k záležitosti všech

členských států. Je možné usuzovat na úspěšné vytvoření dojmu, že problém jednoho státu, který by za normálních okolností závisel pouze na vnitrostátních řešeních a postupech, začal být vnímán jako skutečně obecný problém celého společenství.

Česká republika na rozdíl od Irska zakládala svůj argumentační postup pouze na principu normativního požadavku, který byl později formulován vládní reprezentací a vytvořen ve spolupráci se švédským předsednictvím. Je faktem, že problematika českého protokolu nevznikla na základě tak významného podnětu, jakým bylo referendum.

Česká republika byla v době vznesení svého požadavku prakticky poslední zemí, která nedokončila ratifikační proces a časový prostor pro vyjednávání nebyl tak široký, jako v případě mezidobí mezi oběma irskými referendy. Také samotný charakter požadavku nevyžadoval z české strany tak intenzivní přípravu a vyjednávání jako v irském případě, tím spíše, že se jednalo o připojení k již existujícímu protokolu.

V českém případě lze konstatovat, že postoj politické reprezentace nebyl příliš jasný s ohledem na charakter vyhlášení požadavku na výjimku. Tomuto jevu také odpovídala vyjednávání, která byla vedena de facto pouze prostřednictvím oficiálních vyjádření a komunikace s tehdejšími švédskými předsednictvím. V případě České republiky tak lze identifikovat pouze fragmenty strategií (2a), („Arguing“), (2c), („Framing“) a (2g), („Lobbying“). Na rozdíl od Irska však nelze potvrdit, že český postup byl veden koncepčně a s vědomým použitím těchto postupů jako prostředků pro dosažení cíle.

Oba zkoumané státy využily celkem čtyři strategie a to po jedné strategii ze skupiny „*Capacity-building strategies*“ a po třech strategiích ze skupiny „*Shaping strategies*“. V rámci druhé skupiny aktivit se státy liší pouze ve využití strategie (2h), („Networking“) na straně Irska a snahy o implementaci strategie (2g), („Lobbying“) v případě České republiky. Tato shoda v použití obdobných postupů vychází z podobnosti počátečních vyjednávacích pozic. Praktické využití strategií a schopnost dosáhnout skrze ně svých cílů se však v případech obou zemí značně liší, jak je popsáno výše v této kapitole. I přes podobnost vyjednávacích strategií nebyla identifikována jakákoliv forma spolupráce mezi

oběma zkoumanými státy v průběhu vyjednávání. Využití jednotlivých strategií oběma státy shrnuje tabulka č. 1.

Tabulka č. 1.

Strategie	Irsko	Česká republika
Capacity-building : "Information obtaining"	✓	✓
Capacity-building : "Selective Prioritization"	x	x
Capacity-building : "Regional Coordination"	x	x
Shaping : "Arguing"	✓	✓
Shaping : "Problem-solving"	x	x
Shaping : "Framing"	✓	✓
Shaping : "Bargaining"	x	x
Shaping : "Coalition-making"	x	x
Shaping : "Mediation strategies"	x	x
Shaping : "Lobbying"	x	✓
Shaping : "Networking"	✓	x

6. ZÁVĚR

Práce formou případové studie, dvou na sobě nezávislých vyjednávacích procesů, aplikuje teoretický koncept vyjednávacích strategií malých států, představený v kapitole 1.2. Tento koncept se ukázal být aplikovatelným na metody vyjednávání při nepředpokládaných okolnostech, které takřka vylučují dlouhodobou přípravu na konceptualizaci vyjednávacího procesu. Z tohoto závěru je možné dovozovat relativně širší možnosti aplikace konceptu na standardně probíhající, dlouhodobá jednání v oblasti konkrétních politik Evropské unie.

Z hlediska použitých zdrojů je výzkum limitován rozsahem oficiálně uvolněných vyjádření a oficiálních dokumentů, vydávaných jednotlivými institucemi. Analýze tedy z tohoto hlediska nemohla podléhat plná šíře vyjednávacích procesů, neboť se z části jedná o dialogy a argumentaci, která není přístupná skrze veřejně dostupné zdroje. Práce připouští možnost odlišného způsobu argumentace „za zavřenými dveřmi“ nicméně vzhledem k úrovni, na které se vyjednávací procesy odehrávaly, ho nepředpokládá.

Z hlediska konkrétních použitých strategií a jejich relativní podobnosti v případě obou zkoumaných zemí, je nutné opět zmínit specifika a naléhavost vyjednávacích pozic. I přesto lze v případě výzkumu standardních vyjednávání předpokládat širokou využitelnost teoretického konceptu použitého v této práci, neboť i zkoumanou situaci Irska a České republiky bylo možné pomocí tohoto rámce postihnout a analyzovat. Obě země vyvíjely v souvislosti s prosazováním svých požadavků aktivity, které splňovaly kritéria vyjednávacích strategií pospaných v kapitole 3.1. Konkrétní rysy těchto aktivit i jejich efektivita a účel jsou popsány výše v kapitole 5.

Samotný výčet strategií dle teorie Panke (2010) pak práce pokládá za vyčerpávající ve smyslu postižení dostatečného spektra možné aktivity malého státu v Evropské unii. Výzkum konkrétních pramenů takovéto rysy potvrdil a byl schopen jasně vymezit charakter činností obou zemí z hlediska příslušného typu vyjednávací strategie.

Oba zkoumané státy využily celkem čtyři vyjednávací strategie podle kritérií použitých v této práci. Jejich intenzita byl značně odlišná a potvrdila premisu

vyšší vyjednávací aktivity Irska, které bylo ve srovnání s Českou republikou relativně aktivnější. Vyjednávací procesy byly vedeny na odlišných úrovních co do koncepčnosti a jasnosti artikulace zájmů. V tomto ohledu opět Irsko Českou republiku převýšilo. Případná spolupráce mezi oběma státy ve smyslu vzájemné podpory a sdílení informací v otázkách vyjednávání nebyla výzkumem potvrzena.

7. SUMMARY

This case study based thesis examines two mutually independent negotiation processes using the theoretical concept, of small states negotiating activities, introduced in chapter 1.2. This concept turned out to be applicable on the methods of negotiation under unexpected circumstances which prevent any form of long-term preparation or conceptualization of the negotiating process. Based on this particular finding it is possible to state that relatively broader applicability of this theory can be anticipated in cases of standardly held negotiations within particular European Union policies.

In terms of sources of information, the analysis was partly limited by the range of officially released statements and documents brought out by institutions involved. Thus, the whole range of information could not be researched as parts of dialogs and argumentation remain publically unobtainable. The thesis admits that the possibility of other means of argumentation and ways of negotiation than those officially stated could occur. However, given the level of officiality on which the particular dialogs were presented, the thesis does not presume any essential differences.

The particular strategies that both countries used along with their similarities are caused by specific negotiating positions of the countries and also by the urgency of the examined situations. Despite this fact it is safe to say that in cases of standard negotiations relatively more strategies can be distinguished since even the specific cases of Ireland and Czech Republic were described and analyzed using this particular theoretical pattern. Both countries used actions in order to achieve guarantees that are examined in chapter 3.1. Specific features of such activities are described in chapter 5.

The thesis considers the range of negotiation strategies introduced by Panke (2010) to be sufficient in terms of effective listing of activities that can be effectively used by a small country within the European Union. The research of selected sources confirmed and was able to clearly describe the character of actions undertaken by both countries in the context of strategies described in chapter 1.2.

Both countries that were examined used total of four negotiating strategies fulfilling the criteria used in this thesis. The intensity of these activities was essentially different and this fact is consistent with the premise of higher level of Irish negotiating activity. Compared to the Czech Republic, Ireland was relatively more active in every aspect of the negotiating process. The particular activities were exercised at a different level of conceptuality and clarity of interest articulation. This level was also found to be relatively higher in the case of Ireland. Any possible cooperation between in terms of mutual support and information sharing was not confirmed.

8. POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE

Primární zdroje

Dokumenty a oficiální vyjádření

CHARTER OF FUNDAMENTAL RIGHTS OF THE EUROPEAN UNION. In: 1. Strasbourg, 2007.

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *BRUSSELS EUROPEAN COUNCIL 18/19 JUNE 2009*. 2009.

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *BRUSSELS EUROPEAN COUNCIL 11 AND 12 DECEMBER 2008*. 2008.

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *IGC 2007 Mandate*. 2007.

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *BRUSSELS EUROPEAN COUNCIL 19/20 JUNE 2008*. 2008.

European Parliament resolution of 22 May 2013 on the draft protocol on the application of the Charter of Fundamental Rights of the European Union to the Czech Republic (Article 48(3) of the Treaty on European Union). In: *P7_TA-PROV(2013)0208*. 2013.

EUROPEAN UNION. *LAEKEN DECLARATION ON THE FUTURE OF THE EUROPEAN UNION*. 2001.

Nález Ústavního soudu č. 446/2008. ze dne 26. listopadu 2008, ve věci návrhu Senátu Parlamentu České republiky na posouzení souladu Lisabonské smlouvy pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství s ústavním pořádkem. In: Sbíрка zákonů. 9. 5. 2014, částka 145. PDF online. Dostupné online. [cit. 2014-5-9]. Dostupné na Portálu veřejné správy České republiky. Spisová značka PL. ÚS 19/08. Brno: Ústavní soud České republiky, 2008.

Nález Ústavního soudu č. 387/2009. ze dne 3. listopadu 2009, ve věci návrhu na posouzení souladu Lisabonské smlouvy pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství s ústavním pořádkem. In: Sbíрка zákonů. 9. 5. 2014, částka 126. PDF online. Dostupné online. [cit. 2014-5-9]. Dostupné na Portálu veřejné správy ČR. Spisová značka PL. ÚS 29/09. Brno: Ústavní soud České republiky, 2009.

Prohlášení prezidenta republiky ze dne 9. října 2009 k ratifikaci Lisabonské smlouvy. *Václav Klaus* [online]. 2009 [cit. 2014-05-06]. Dostupné z: <http://www.klaus.cz/clanky/1307>

Statement by the Taoiseach to Dáil Éireann on the European Council (held at Brussels 19-20 March 2009) Wednesday, 1 April, 2009. *Department of the Taoiseach* [online]. 2009 [cit. 2014-05-06]. Dostupné

[z:http://www.taoiseach.gov.ie/eng/News/Archives/2009/Taoiseach's_Speeches_2009/Statement_by_the_Taoiseach_to_D%C3%A1il_%C3%89ireann_on_the_European_Council_held_at_Brussels_19-20_March_2009_Wednesday,_1_April,_2009.html](http://www.taoiseach.gov.ie/eng/News/Archives/2009/Taoiseach's_Speeches_2009/Statement_by_the_Taoiseach_to_D%C3%A1il_%C3%89ireann_on_the_European_Council_held_at_Brussels_19-20_March_2009_Wednesday,_1_April,_2009.html)

Statement by the Taoiseach, Mr. Brian Cowen T. D. to Dáil Éireann on the outcome of the October European Council Wednesday, 29 October, 2008. *Deaprtment of the Taoiseach* [online]. 2008 [cit. 2014-05-06]. Dostupné

[z:http://www.taoiseach.gov.ie/eng/News/Archives/2008/Taoiseach's_Speeches_2008/Statement_by_the_Taoiseach,_Mr_Brian_Cowen_T_D_%C2%A0to_D%C3%A1il_%C3%89ireann_on_the_outcome_of_theOctober_European_Council_Wednesday,_29_October,_2008.html](http://www.taoiseach.gov.ie/eng/News/Archives/2008/Taoiseach's_Speeches_2008/Statement_by_the_Taoiseach,_Mr_Brian_Cowen_T_D_%C2%A0to_D%C3%A1il_%C3%89ireann_on_the_outcome_of_theOctober_European_Council_Wednesday,_29_October,_2008.html)

Taoiseach's remarks to the European Council on The Post-referendum situation in Ireland.Brussels , 15th October 2008.*Deaprtment of the Taoiseach* [online]. 2008 [cit. 2014-05-06]. Dostupné

[z:http://www.taoiseach.gov.ie/eng/News/Archives/2008/Taoiseach's_Speeches_2008/Taoiseach's_remarks_to_the_European_Council_on_The_Post-referendum_situation_in_Ireland_Brussels_,_15th_October_2008_.html](http://www.taoiseach.gov.ie/eng/News/Archives/2008/Taoiseach's_Speeches_2008/Taoiseach's_remarks_to_the_European_Council_on_The_Post-referendum_situation_in_Ireland_Brussels_,_15th_October_2008_.html)

TREATY OF LISBON AMENDING THE TREATY ON EUROPEAN UNION AND THE TREATY ESTABLISHING THE EUROPEAN COMMUNITY. In: C 306. 2007.

TREATY OF NICE AMENDING THE TREATY ON EUROPEAN UNION, THE TREATIES ESTABLISHING THE EUROPEAN COMMUNITIES AND CERTAIN RELATED ACTS. In: *Official Journal C 80*. 2003.

Sekundární zdroje

Monografie

PANKE, Diana. *Small States in the European Union: Coping with Structural Disadvantages*. Farnham: Ashgate Publishing Group, 2010. ISBN 9781409405290.

PHINNEMORE, David. *The Treaty of Lisbon: Origins and Negotiation*. Basingstoke: Palgrave MacMillan, 2013. ISBN 978-0-230-24258-6.

RUFFER, Emil. *Czech Yearbook of International Law: THE QUEST OF THE LISBON TREATY IN THE CZECH REPUBLIC AND SOME OF THE CHANGES IT INTRODUCES IN EU PRIMARY LAW*. Praha: Czech Society of International Law, 2010, s. 23-64. ISBN 978-80-904209-7-7.

Odborné články a studie

BEEHNER, Lionel. *Council on Foreign Relations* [online]. 2005 [cit. 2014-05-06]. Dostupné z: <http://www.cfr.org/france/european-union-french-dutch-referendums/p8148>

BRUGHA, Cathal. Why Ireland rejected the Lisbon Treaty. *Journal of Public Affairs*. 2008, č. 8.

EUROBAROMETR. *Lisbon Treaty Post-Referendum Survey*. 2009.

KACZYNSKI, Piotr M., Sebastian KURPAS a Peadar Ó BROIN. Ratification of the Lisbon Treaty: Ireland is not the only problem. In: *European Policy Institutes Network*. EPIN, 2008, s. 1-12.

O'DONNELL, Clara M. a Richard G. WHITMAN. European policy under Gordon Brown: perspectives on a future prime minister. *International Affairs*. 2007, č. 1.

PIKNA, Bohumil. *Ústavní smlouva EU, její obsah, význam a směřování*. Praha, 2007. Akademická studie. Policejní akademie ČR.

PITROVÁ, Markéta. *Evropská ústavní smlouva: podněty, proces vzniku a její obsah*. Brno, 2005. Akademická studie. Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně.

QVORTRUP, Matt. The Three Referendums on the European Constitution Treaty in 2005. *The Political Quarterly*. 2006, č. 1, s. 89-97.

Ratifying the Treaty of Lisbon. EURACTIV. *Euractiv.com* [online]. 2013 [cit. 2014-05-06]. Dostupné z: <http://www.euractiv.com/future-eu/ratifying-treaty-lisbon-links dossier-188452?display=normal>

ZRNO, Marija. PROTOCOL ON THE APPLICATION OF THE CHARTER OF FUNDAMENTAL RIGHTS OF THE EUROPEAN UNION TO POLAND AND THE UNITED KINGDOM: A POLISH PERSPECTIVE. *Croatian Yearbook of European Law and Policy*. 2010, č. 6, s. 293-323.

Zpravodajské články

Brown and Cowen to debate EU referendum fall-out. MCDONALD, Henry. *Theguardian*[online]. 2008 [cit. 2014-05-06]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/politics/2008/jun/16/foreignpolicy.eu>

EU reform: Sarkozy tackles Dublin over Lisbon. *Theguardian* [online]. 2008 [cit. 2014-05-06]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2008/jul/22/eu.france>

In strictest confidence: The Cowen letter. COWEN, Brian. *Politics.ie* [online]. 2009 [cit. 2014-05-06]. Dostupné z: <http://www.politics.ie/forum/lisbon-treaty/78693-strictest-confidence-cowen-letter.html>

Klaus gets opt-out. GARDNER, Andrew. *European Voice* [online]. 2009 [cit. 2014-05-06]. Dostupné z: <http://www.europeanvoice.com/article/2009/10/klaus-gets-opt-out/66305.aspx>

Meeting between Buzek and Klaus - Buzek says: "I am optimistic and will work to find a solution". *The President of the European Parliament* [online]. 2009 [cit. 2014-05-06]. Dostupné z: http://www.sitepres.europarl.europa.eu/president/en/press/press_release/2009/2009-October/press_release-2009-October-8.html?jsessionid=3E7E85860548DCFC97E90E98244FB187

9. PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Univerzita Karlova
Fakulta sociálních věd
Institut politologických studií

Projekt bakalářské práce

**Téma práce: Český a Irský protokol k Lisabonské smlouvě:
vyjednávání a argumentace malých států**

Vypracoval: Marek Třeštík

Studijní obor: Politologie a mezinárodní vztahy

Akademický rok: 2012/2013

Vedoucí práce: Mgr. Viera Knutelská, Ph.D

1. Výběr tématu

Důvodem výběru tématu bakalářské práce je vedle osobního zájmu o problematiku především velice specifický charakter kontextu vyjednávání obou protokolů a jejich dopad na schvalovací proces Lisabonské smlouvy jako celku. V ratifikačním období tohoto dokumentu došlo k bezprecedentnímu zdvižení požadavků zemí, které ať již oprávněně nebo motivovány demonstrací své politické síly, odmítly ratifikovat Lisabonskou smlouvu a vyjádřily silné obavy o fundamentální práva specifická pro jejich prostředí. Evropská unie tak musela čelit problematické situaci, na jejímž konci mohla vyvstat zcela reálná hrozba celkového neúspěchu nově navrhované smlouvy.

Předmětem výzkumu bude strategická pozice obou zemí a vyjednávací taktiky, které oba státy používali. Tyto vyjednávací strategie budou vycházet z odborné typologie a budou poskytovat základní výzkumný problém. Vedle těchto strategických postojů bude věnována pozornost problematice veřejné debaty o obou příslibených protokolech k Lisabonské smlouvě. Konkrétně se bude jednat o politickou debatu na půdě Irska a České republiky a vyjednávací a schvalovací proces na úrovni Evropské unie. Výzkum způsobů vyjednávání a argumentace obou států, v souvislosti s vnitrostátními demokratickými procesy a veřejnou diskusí, bude plynule navazovat na strategickou typologii obou zemí. Tento postup umožní vysvětlení a detailní rozbor postojů a aktivit jednotlivých států při vyjednávacích procesech v rámci ratifikačního procesu Lisabonské smlouvy. Základem výzkumného postupu bude práce s odbornou literaturou, věnující se charakteru malých států a jejich pozicím v Evropské unii, stejně jako se zdroji věnujícími se ratifikačnímu procesu a změnám primárního práva Evropské unie. V kontextu veřejných debat budou použity dokumenty a informace přibližující veřejnou debatu v obou zmíněných státech.

2. Stanovení výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka se bude zabývat vyjednávacími strategiemi České republiky a Irska v době již probíhajícího ratifikačního procesu. Bude tedy zkoumat, zda a jaké vyjednávací strategie využívala Česká republika Irsko v ratifikační fázi Lisabonské smlouvy. Identifikace možných strategií bude vycházet z knihy Diany Panke (PANKE, Diana. UNIVERSITY COLLEGE DUBLIN. *Small States in the European Union: Coping with Structural Disadvantages*. 1. vyd. Farnham: Ashgate Publishing Limited, 2010. ISBN 9781409405283.) Tyto strategie jsou rozděleny do tří základních skupin. „Negotiation activities“ a z nich plynoucí „Shaping strategies“ a „Capacity-building strategies“.

„Negotiation activities“ představují souhrn aktivit, které má stát při vyjednávání k dispozici a z těchto aktivit stát volí své další strategie tedy „Shaping strategy“ nebo „Capacity-building“ strategy. Aktivity, které státy mohou použít, jsou: vyjednávání, ovlivňování zájmů EU, argumentace, řešení problémů, iniciace koalic a členství v nich, lobbying na půdě Evropského parlamentu, Evropské komise a předsednictva Rady Evropské unie, propojování s velkými či malými státy, regionální koordinace, prioritizace problémů, vytváření kontaktů s předsednictvím Rady Evropské unie a Evropskou komisí za účelem získávání informací.

Do kategorie „Capacity-building strategies“ patří kontaktování Evropské komise a předsednictví Rady Evropské unie, které malé státy využívají k získání informací, dále prioritizace problematik a regionální institucionalizovaná spolupráce. Zbylé aktivity spadají do kategorie „Shaping strategies“ a jsou tedy více zaměřené na ovlivňování a aktivní tvorbu priorit Evropské unie.

Druhá výzkumná otázka se bude zabývat tím, jakou argumentaci při uplatňování svých vyjednávacích strategií používali oba státy. Otázkou tedy bude, zda oba státy využívali demokratické principy svých systémů, tedy demokraticky získaný mandát vyjadřující vůli občanů, jako argument pro neměnnost svých postojů při vyjednávání, a zda tuto argumentaci zakládali na skutečně probíhající domácí veřejné debatě. Zkoumáno bude, zda se obě země odvolávaly na demokratické principy fungování Evropské unie při rozhodovacích a ratifikačních procesech, které jsou dlouhodobě zdůrazňovány jako základní kámen těchto postupů, a

pokud ano, jak tuto argumentaci využívali ve prospěch jimi prosazovaných výjimek v rámci zvolených vyjednávacích strategií.

3. Metodologie výzkumu tématu

Z metodologického hlediska bude práce založena na metodě případové studie. V úvodní části se práce zaměří na obecnější vymezení problematiky obou protokolů a souvislostí týkajících se procesu změny Smluv o Evropské unii, zejména Lisabonské smlouvy. V této části bude Lisabonské smlouvě věnována pozornost zejména v souvislosti s problematikou, která se objevovala v požadavcích obou zemí. Důležitou součástí počáteční analýzy bude také výzkum Charty základních práv Evropské unie, která představovala zejména v případě českého protokolu důležitý bod sporu při procesu ratifikace Lisabonské smlouvy. V rámci této části bude zkoumána nová rovina fungování Evropské unie a také inovativní pozitivní vymezení lidských práv a svobod pro unijní občany.

Důležitým aspektem pro výzkum a vývoj samotné debaty při vyjednávání obou protokolů bude představovat detailní výzkum ratifikačních procesů a to jak v případě Lisabonské smlouvy, jak bylo řečeno výše, nicméně také v případě Evropské ústavní smlouvy, který předcházela smlouvě podepsané v Lisabonu. V tomto smyslu se práce zaměří na problémové oblasti, které vedly k neúspěchu v ratifikaci ústavní smlouvy zejména proto, aby bylo možné zkoumat a opodstatnit výhrady Irska a České republiky vzhledem k námitkám k neúspěšně prosazované Evropské ústavní smlouvě.

Zásadním prvkem bude analýza obou zemí jakožto malých států v Evropské unii a specifickým postavením obou zemí. Dle teorie Diany Panke, která je rozvedena již v druhém oddílu projektu, dojde k detailnímu výzkumu a typologii chování, postavení a strategie obou zemí z hlediska argumentů, které autorka na základě hloubkového výzkumu přisuzuje malým zemím Evropy. Dojde tedy k aplikaci typologie malých států a jejich jednání na postoje a argumentaci obou zkoumaných zemí.

Důležitým ohledem je otázka kooperace. Vzhledem k určitým nevýhodám ve všech výše zmíněných oblastech se malé státy často uchylují k vyjednávacím skupinám a formacím. V tomto kontextu bude zásadní otázka v případě České republiky, a to směrem k Visegrádské čtyřce ve smyslu postoje této regionální

skupiny, již je Česká republika členem. Zda tato skupina český protokol podporovala jednotně na půdě Evropské unie, zda o tomto dokumentu vyjednávala v rámci svého formátu a zda se její státy nějakým způsobem zavázaly České republice k podpoře. V případě Irska se bude v otázce kooperace jednat zejména o lokální spolupráci se Spojeným královstvím a opět analýza jeho postojů v irském požadavku jak v bilaterální rovině, tak na půdě evropských institucí. Irsko také udržuje dlouhodobé partnerství s Francií a je jedním z mála států, který kooperuje s Francií při vyjednávání zemědělských politik Evropské unie. Tato problematika jakkoliv nesouvisí s případem výjimek z Lisabonské smlouvy, může být důležitá při postoji Francie, která mohla oplatit Irsku dlouholetou loajalitu. Posledním typologickým znakem chování malých států při vyjednávání je problematika kontaktů na evropské struktury. Malé státy zpravidla velmi silně koncentrují svou pozornost na úzké vztahy zejména s Evropskou komisí, ve věcech, které jsou pro ně prioritní. Výzkum analyzuje, jak tyto kontakty ovlivňovaly vyjednávací proces protokolů, zda se intenzita kontaktů lišila v případě Irska a České republiky.

Dále bude zkoumána konzistentnost argumentace obou států na poli Evropské unie a vnitrostátních debat. Bude tedy zkoumáno, jaké argumenty jsou předkládány na podporu či negaci obou požadavků na domácí scéně obou zemí a jak tyto argumenty politická reprezentace artikuluje na půdě evropských institucí. Tato otázka úzce souvisí se strategií malých států popsanou výše.

V konkrétním irském případě bude výzkum postupovat dle stanovených výzkumných otázek. Nejprve bude tedy zkoumána irská vyjednávací strategie, která bude zařazena do konkrétní teoretické kategorie a bude vysvětlena reálnými kroky Irska při vyjednávání. Od tohoto bodu se bude odvíjet navazující postup dle druhé výzkumné otázky a bude zkoumáno, jakým způsobem se Irsko odvolávalo na argumenty demokratických procesů a jakou konkrétní argumentaci používalo při formování svých postojů. Výzkum této argumentace bude podpořen analýzou domácí politické a veřejné debaty a jejího dopadu na vyjednávací postoje. Na základě oficiálních průzkumů veřejného mínění a soudobých politických kroků, především kampaně „ANO“, bude analyzován vliv a relevance jednotlivých kroků, které byly podniknuty před prvním referendem i mezi oběma veřejnými hlasováními. Vzhledem k ústavní závaznosti referenda při změně

primárního práva EU, kterou Irskou přijalo, bude také zkoumán vztah mezi vládní podporou v řadách veřejnosti a s ní souvisejícími výsledky obou veřejných hlasování. Tedy, zda byla obě hlasování motivována skutečnými obavami Irské veřejnosti, ať již byly tyto obavy podloženy jakýmkoliv fakty anebo, zda se do výsledků všelidového hlasování významným způsobem promítla nevraživost proti tehdejší vládní reprezentaci.

V případě České republiky bude postup výzkumu obdobný jako v případě irském. Nejprve proběhne analýza českých vyjednávacích strategií a jejich nastínění v praktických krocích tak, aby bylo možné rozhodnout, jaké konkrétní strategie podle první výzkumné otázky Česká republika použila. Druhou výzkumnou rovinou bude charakter argumentace země s ohledem na demokratické principy a jejich váhu pro vyjednávací proces. Bude tedy zkoumáno, jak Česká republika argumentovala a zda byly tyto argumenty v souladu s domácí veřejnou a politickou debatou. Na podporu výzkumu této argumentace budou analyzována specifika české veřejné a politické diskuze a její vliv na formování později použitých argumentů. Při tomto výzkumu bude nutné rozlišit některé rozdíly při ratifikačním procesu a procesu vyjednávání oproti Irsku. Největším rozdílovým prvkem mezi oběma zeměmi je samozřejmě absence celostátního referenda v českém případě. České prostředí nedisponovalo informačními kampaněmi podobnými irskému postupu před druhým referendem. Český případ bude tedy zkoumán na úrovni parlamentní debaty, debaty v exekutivních složkách a debaty s veřejným sektorem. Hlavním aspektem české debaty o výjimce z Lisabonské smlouvy bude, dle předpokladu, vývoj jednání v prostředí Parlamentu České republiky a to zejména na půdě Senátu, který do dnešního dne český protokol neposvětil. Zde bude velmi důležité sledovat vývoj názorového spektra Senátu, který od počátku vyvolání diskuzí o české výjimce z Lisabonské smlouvy prošel personální obměnou, a také obměnou z hlediska parity zastoupení politických stran. Zásadními otázkami bude tedy na jedné straně konzistentnost názoru na dokument ze strany Senátu Parlamentu České republiky a české exekutivy.

5. Struktura práce

1. Úvod

1.1... Vymezení tématu

1.2... Cíle práce

2. Teoretická část

2.1... Ústavní smlouva

2.2... Lisabonská smlouva a Charta základních práv

2.4... Malé státy v EU

2.5... Vyjednávací strategie

2.6... Irské a české partnerství při vyjednávání

3. Praktická část

3.1... Protokol o obavách irského lidu

3.1.1.... Irské vyjednávací strategie

3.1.2.... Argumentace Irska při vyjednávání

3.1.3.... Irská debata mezi referendy

3.1.4.... Kampaň „ANO“ a politická debata

3.1.5.... Irsko a Lisabonská smlouva

3.2... Český výjimka z Lisabonské smlouvy

3.2.1.... České vyjednávací strategie

3.2.2.... Argumentace České republiky při vyjednávání

3.2.3.... Parlamentní diskuze v České republice

3.2.4.... Debata v české exekutivě

3.2.5.... Důvody požadavků na výjimky

4. Diskuze a závěr

5. Seznam použité literatury a příloh

6. Předpokládané použité zdroje

BARNARD, Catherine. *The 'Opt-Out' for the UK and Poland from the Charter of Fundamental Rights: Triumph of Rhetoric over Reality?*. Trinity College Cambridge, 2008. Dostupné z: <http://www.law.cam.ac.uk/faculty-resources/summary/barnard-uk-opt-out-and-the-charter-of-fundamental-rights/7309>. Trinity College Cambridge.

BRUGHA, Cathal M. Why Ireland rejected the Lisbon Treaty. *Journal of Public Affairs* (14723891). 2008, roč. 8, č. 4, s. 303-308. ISSN 14723891.

BŘÍZA, Petr. The Czech Republic The Constitutional Court on the Lisbon Treaty Decision of 26 November 2008. *European Constitutional Law Review*. 2009, roč. 5, č. 1, s. 143-164. ISSN 15740196.

'Czech Republic: Trick or Treaty ' An October Surprise' 2009, *Transitions Online*, s. 4, Academic Search Complete, EBSCOhost.

DEVINE, Karen. Irish neutrality and the Development of the European Union's Security and Defence Policy under the Lisbon Treaty: Compatible or Competing Foreign Policy Agendas?. *Conference Papers -- International Studies Association*. 2009, s. 1-28.

DUPLÁKOVÁ, Daniela a Marcela CUPALOVÁ. Změna základních smluv EU: Zavedení Evropského mechanismu stability. 2011, 3.097. Dostupné z: www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=68246

HOFFMANN, Lars a Elizabeth MONAGHAN. Public Debate on the Future of the European Union: A Viable Legitimising Strategy?. *Politics*. 2011, roč. 31, č. 3, s. 140-147. ISSN 02633957.

KONFERENCE ZÁSTUPCŮ VLÁD ČLENSKÝCH STÁTŮ: Protokol o obavách irského lidu týkajících se Lisabonské smlouvy, Brusel 14. května 2012 (OR. en) CIG 1/12

KOUKOUTSAKI-MONNIER, Angeliki. Debating the EU Constitution in France: Promises and pitfalls of a European future. *Journal of Language & Politics*. 2010, roč. 9, č. 1, s. 115-139. ISSN 15692159.

KRATOCHVÍL, Petr a Mats BRAUN. The Lisbon Treaty and the Czech Republic: past imperfect, future uncertain. *Journal of Contemporary European Research*. 2009, roč. 5, č. 3, s. 498-504. ISSN 1815347X.

Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, podepsaná v Lisabonu dne 13. prosince 2007

Listina základních práv Evropské unie. In: 2007.

NASH, Michael L. The EU Confronts the Irish Rejection of the Lisbon Treaty. *Contemporary Review*. 2009, roč. 291, s. 33-40. ISSN 00107565.

OVERVOLD, Gary. Justifying the European Union Constitution. *Reflections on Europe in Translation*. 2007, s. 91-102

PANKE, Diana. UNIVERSITY COLLEGE DUBLIN. *Small States in the European Union: Coping with Structural Disadvantages*. 1. vyd. Farnham: Ashgate Publishing Limited, 2010. ISBN 9781409405283.

PHINNEMORE, David. Treaty Change after Lisbon: Is there No End in Sight?. Cambridge, 2011. Dostupné z: http://www.uaces.org/archive/papers/abstract.php?paper_id=126

POLIKEIT, Georg. The EU Constitution: Transforming the European Union into a Great World Power. *Nature, Society & Thought*. 2005, roč. 18, č. 2, s. 279-293. ISSN 08906130.

QVORTRUP, MATT. Rebels without a Cause? The Irish Referendum on the Lisbon Treaty. *Political Quarterly*. 2009, roč. 80, č. 1, s. 59-66. ISSN 00323179.

QVORTRUP, MATT. The Three Referendums on the European Constitution Treaty in 2005. *Political Quarterly*. 2006, roč. 77, č. 1, s. 89-97. ISSN 00323179.

RADA EVROPY, EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA, DRUHÁ SEKCE, ROZHODNUTÍ O PŘÍPUSTNOSTI žaloby č. 17120/04 Josefa BEGAUERA a 89 dalších osob proti České republice.

SYLLOVÁ, Jindřiška a Martin KUTA. Jak rozumět protokolu Lisabonské smlouvy o Polsku a Velké Británii. 2008, 3.073. Dostupné z: www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=29861

TEZCAN, Ercüment. EVALUATION OF THE LISBON TREATY'S RATIFICATION PROCESS. USAK Yearbook of International Politics & Law. 2009, roč. 2, s. 437-440.

The Czech Constitutional Court's Second Decision on the Lisbon Treaty of 3 November 2009. European Constitutional Law Review. 2009, roč. 5, č. 3, s. 345-352. ISSN 15740196.

Vláda České republiky: Usnesení vlády České republiky ze dne 16. května 2012 č. 357 k návrhu na sjednání Protokolu o obavách irského lidu týkajících se Lisabonské smlouvy.